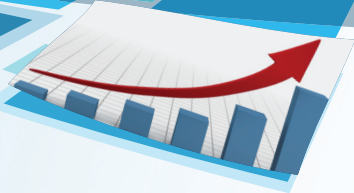

مجلس
التعليم
العالي

COUNCIL FOR HIGHER EDUCATION

הוועדה לתכנון ולתקצוב | Planning & Budgeting Committee

המועצה
להשכלה
גבוהה

מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל

המועצה להשכלה גבוהה ■ הוועדה לתכנון ולתקצוב

2016
תשע"ז

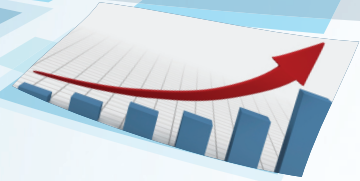
مجلس
التعليم
العالي

המועצה
להשכלה
גבוהה

COUNCIL FOR HIGHER EDUCATION

הוועדה לתכנון ולתקצוב | Planning & Budgeting Committee

מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל

המועצה להשכלה גבוהה
הוועדה לתכנון ולתקצוב

חיה קליין-אבישי, מיכל אופיר ושירה אפרת, אגף תכנון ומדיניות
הוועדה לתכנון ולתקצוב, המועצה להשכלה גבוהה
סטודיו "שחר שושנה" מקבוצת סקורפיו

ריכוז ועריכה

עיצוב גרפי והפקה

ירושלים, חשון תשע"ז, נובמבר 2016

אנו מתכבדים להביא לעיונכם את החוברת מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, 2016.

חוברת זו, היוצאת לאור בשנתה הראשונה של התכנית הרב שנתית החדשה לשנים תשע"ז-תשפ"ב (2017-2022), פורשת בפניכם את אתגריה המרכזיים של מערכת ההשכלה הגבוהה לשנים הבאות, ומרחיבה בנושא הבינלאומיות בהשכלה הגבוהה, שהוא אחד מיעדיה של התכנית.

החוברת אף מציגה נתונים ומגמות בהיבטיה השונים של מערכת ההשכלה הגבוהה.

מרבית הנתונים המופיעים בחוברת זו ונתונים נוספים הקיימים ברשותנו, נאספים מידי שנה מן המוסדות להשכלה גבוהה על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס), בתיאום עם הוועדה לתכנון ולתקצוב (ות"ת) של המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג). חשיבות רבה נודעת לנתונים אלו, בהיותם כלי בסיסי בעבודת התכנון והתקצוב של מל"ג וות"ת. נוסף לכך, מהווים הנתונים הנאספים את מקור המידע הלאומי בכל הקשור להיבטיה המרכזיים, המגוונים והמאתגרים של מערכת ההשכלה הגבוהה.

אנו מבקשים להודות לאנשי תחום השכלה גבוהה ומדע באגף א' חינוך, השכלה וכוחות הוראה בלמ"ס, על העבודה המשותפת לאורך השנים וכמובן למוסדות להשכלה גבוהה על שיתוף הפעולה הפורה עם הלמ"ס וות"ת/מל"ג.

תוכן העניינים

7	דבר שר החינוך ויו"ר המועצה להשכלה גבוהה	←
9	דבר יו"ר הוועדה לתכנון ולתקצוב	←
11	דבר סיו"ר המועצה להשכלה גבוהה	←
15	התכנית הרב-שנתית לשנים תשע"ז-תשפ"ב	←
23	עובדות ומספרים	←
57	בינלאומיות בהשכלה הגבוהה	←
63	נספח: פירוט המוסדות להשכלה גבוהה	←

דבר שר החינוך ויו"ר המועצה להשכלה גבוהה

ברצוני לברך אתכם, באי הכנס השנתי להשכלה גבוהה 2016. אני מאמין, כי להשכלה הגבוהה תפקיד מרכזי בשימור היתרון היחסי, של מדינת ישראל, של עם ישראל.

תפקידה המרכזי של ההשכלה הגבוהה הוא להרבות חכמה, לפתח את המחקר והחוקרים, לכתוב את העתיד ולהבטיח את הקידמה. עתיד מדינת ישראל תלוי בכך, לא פחות.

יחד עם זאת, בעבודתנו היומיומית ובתכניות שגיבשנו במסגרת התכנית הרב שנתית החדשה, אנחנו מבקשים להציב רף גבוה אף יותר.

לא על המחקר לבדו ניבחנו, אלא גם על תרומתה של מערכת ההשכלה הגבוהה לצמצם את הפערים החברתיים בישראל. את שעשינו במערכת החינוך בכל הנוגע ללימודי המתמטיקה, נעשה גם בהשכלה הגבוהה. לא נוותר על הרמה, על עומק ואיכות המחקר, אך לא נוותר גם על זהותו של החוקר, על שילובם של החרדים, הערבים, יוצאי אתיופיה ובני הפריפריה.

כשחתן פרס הנובל הבא יגיע משרות וכלת מדלית פילדס תגיע מאלעד, כשפרס וולף יוענק לחוקר מרהט וכשהפקולטה לרפואה בתל אביב תהיה מלאה בסטודנטים מהפריפריה, אז נדע כי עמדנו ביעד, כי המוסדות האקדמיים החשובים אכן מילאו את יעודם החברתי.

התכנית הרב שנתית החדשה שאישרנו ממשיכה את מהפכת המתמטיקה והמדעים שאנו מבצעים במערכת החינוך - בהשקעה של מאות מיליוני שקלים בסטודנטים חדשים שילמדו ויחקרו עוד במקצועות הייטק וההנדסה. תעשיית ההיי-טק משוועת לכך.

בנוסף, החלטנו ליצור מוסד חדש בתוך הקמפוס. חממות חדשות ואינקובטורים מושקעים ממש כמו בהייטק, שיהיו פתוחים לכלל הסטודנטים על מנת שיוכלו להחליף בהם רעיונות ולקדם יזמות חדשנית כבר במהלך לימודיהם תוך שיתוף פעולה וסיוע מהמוסד האקדמי.

מהלכים אלו הם חלק בלתי נפרד ממרכיבים נוספים בתכנית שיובילו לקידום המצוינות המחקרית והאקדמית, לשילוב מתבקש של האקדמיה הישראלית במערכת הבינלאומית, ולטיפול עומק נדרש במשבר מדעי הרוח.

בסוף דבריי, אנצל את ההזדמנות להודות לחברי המל"ג ה-12 המסיימים את תפקידם בתחילת שנת 2017, על המחויבות הרבה ועל תרומתם לעתיד ההשכלה הגבוהה ולמדינת ישראל.

אאחל לכולכם שנים רבות של הישגים מרשימים, אקדמיים וחברתיים כאחד.

נפתלי בנט

שר החינוך ויו"ר המל"ג

דבר יו"ר הוועדה לתכנון ולתקצוב

ראשי מערכת ההשכלה הגבוהה,

ברוכים הבאים לכנס השישי של ההשכלה הגבוהה שמתקיים השנה באשקלון. הכנס מוקדש להשקת התכנית השש שנתית למערכת ההשכלה הגבוהה תשע"ז-תשפ"ב, 2017-2022.

לתכנית חזון שאפתני להעמיד את מדינת ישראל בקדמת המחקר העולמי, לפתח שיטות הוראה מתקדמות וחדשניות, לקדם היבטים רבים של בינלאומיות בהשכלה הגבוהה, וכל זאת במקביל לייעול וחיזוק המערכת ולהיענות לצרכים לאומיים ושוק התעסוקה. החזון מביא לידי ביטוי את התפיסה של היות המוסדות להשכלה גבוהה משכן לחופש האקדמי, לאמונה החזקה בחופש המחקר וההוראה לצד התפיסה הקוראת למערכת להיענות לצרכים לאומיים ולפיתוח שוק התעסוקה. מימוש החזון מופקד בידי כל מערכת ההשכלה הגבוהה, האוניברסיטאות, המכללות המתוקצבות והחוץ תקציביות והמכללות האקדמיות לחינוך שעוברות בימים אלו לתכנון ותקצוב של ות"ת.

לכל אחד ממרכיבי התכנית פרטים רבים ומגוונים. חלקם נשענים על המשך התכנית הרב שנתית הקודמת וחלקם חדשים.

בנושא המחקר נתמקד בפיתוח רחב ומקיף של תשתיות אישיות, מוסדיות ולאומיות. ניישם את "מפת הדרכים" לתשתיות ששורטטה בקפידה ע"י ועדת הורן וכן נשקיע בתשתיות למוקדי מחקר מובילי שינוי בתחומי הגנום והרפואה המותאמת אישית, הקוונטום ומדע החומרים והאנרגיה תוך עידוד החוקרים לשתף אחרים בממצאי מחקרם באמצעות ענן ו/או מחשב על. אנו מאמינים שעולם המחקר צועד בכיוון זה ושלמדינת ישראל ישנם נתוני פתיחה מעולים ויתרונות יחסיים להגיע בדרך זו למובילות עולמית במחקר. לצד פיתוח תשתיות מחקר במדעים, תושק תכנית לקידום מדעי הרוח בכלל ומדעי הרוח הדיגיטליים בפרט.

התכנית המתייחסת לתשתיות המחקר תוך הדגשת השיתופיות בנתוני המחקר בכל התחומים כולל מדעי הרוח והחברה, מובילה במקביל לפיתוח מדעי המחשב בהיבטים שונים ומגוונים. לשם כך נקצה משאבים לבניית תשתיות ולקליטת סגל אקדמי בתחום מדעי המחשב וההנדסה.

בנוסף לפיתוח תשתיות, יגדלו בשנים הקרובות באופן משמעותי ההקצבות

לקרנות המחקר ובמיוחד לקרן הלאומית למדע שלה תוכניות רבות ומגוונות כולל תכניות לשיתופי פעולה בינלאומיים.

גם בתחום ההוראה התכנית צופה פני עתיד ומתכתבת עם פרויקטים עולמיים בפיתוח ההוראה הדיגיטלית. לשם כך חברנו למיזם של ישראל דיגיטלית שבמשרד לשוויון חברתי והשקנו תכנית עשירה ומגוונת להפקת קורסים מקוונים לפלטפורמה בינלאומית ולפלטפורמה מדינתית. לפרויקט הלמידה הדיגיטלית מטרת פדגוגיות והנגשתיות ואין ספק שתהיה לו השפעה רבה על דרך ההוראה האקדמית ואיכותה. בכוונתנו גם לאפשר לסטודנטים לפתח מיזמים במעבדות מיוחדות שנקים לשם כך בקמפוסים.

התכנית הרב שנתית מתייחסת לראשונה לנושא הבינלאומיות בהשכלה גבוהה מתוך מטרה להפוך את מדינת ישראל למדינה אטרקטיבית לסטודנטים זרים שיבואו ללמוד כאן במוסדות להשכלה הגבוהה.

בשנים הקרובות נמשיך בפעולות ההנגשה של ההשכלה הגבוהה לרבדים השונים של החברה בישראל ונפעל לבסס את מעמד המוסדות הקיימים.

אנו משיקים בימים אלו אתר חדש למל"ג/ות"ת שנועד להנגיש ידע לסטודנטים, לחברי סגל ולמוסדות. אנו מקוים שהאתר החדש יסייע לכולנו לחזק את הקשר בינינו ולייעל את עבודתנו המשותפת.

זו ההזדמנות להודות לשותפים לעשייה: בראש וראשונה לשר החינוך מר נפתלי בנט וצוות משרדו שליוו אותנו בתמיכה ובעצה במהלך העבודה על התכנית; לשר האוצר ולאגף התקציבים באוצר שחלקם בתכנית רב; לחברי במל"ג/ות"ת, סיו"ר המל"ג ד"ר רבקה ודמני וכל חברי מל"ג וחברי ות"ת; ולמנכ"ל מל"ג/ות"ת מר גדי פרנק שביחד עם הסמנכ"ליות וכל צוות העובדים המסור אפשרו לבנות את התכנית, ועתה יהיו אלו שיעזרו לממש אותה ולהוציאה מן הכוח אל הפועל.

נעשה ונצליח!

יפה זילברשץ

פרופ' יפה זילברשץ - יו"ר הוועדה לתכנון ולתקצוב

דבר סיו"ר המועצה להשכלה גבוהה

למשפחת ההשכלה הגבוהה,

לפתחנו אתגרים ומשימות לאומיות חשובות לאין שיעור, אשר בכוחם לעצב ולקדם את האופק המחקרי, החברתי, הכלכלי והתעסוקתי במדינה. זוהי משימתנו המשותפת - להיענות לאתגרים בדרך יצירתית, ולטפל בסוגיות אסטרטגיות שונות ברגישות ובאחריות.

כמי שנבחרנו להוביל את דור העתיד של מערכת ההשכלה הגבוהה בשנים הקרובות, עלינו לגבש יעדים הולמים את הצרכים המשתנים של המשק והחברה בישראל. העולם סביבנו משתנה בקצב מואץ, ואל לנו, אנשי החינוך, להישאר מאחור.

בתכנית החומש אשר תיושם כבר בשנת הלימודים הבאה, נשים דגש על מספר תחומים מרכזיים:

ראשית, נמשיך להצטיין בתחום המחקר האקדמי. כמובילים בשדה המחקרי, נדאג לשמר את טובי המוחות, לקדם, להשקיע משאבים, זמן, קרנות מחקר ותשתיות מחקריות, תוך שיתופי פעולה בינלאומיים עם מוסדות אקדמיים מובילים בעולם.

השינויים הדרסטיים שגזרה עלינו מהפיכת התקשורת והאינטרנט, מחייבים אותנו בחשיבה מתאימה. דור העתיד גדל בסביבה טכנולוגית, אינטואיטיבית ומהירה יותר, מה שדורש ממערכת ההשכלה הגבוהה לספק את המענה ההולם ולא לדשדש מאחור.

איכות ההוראה והלמידה ימשיכו להיות תחומים בהם נשקיע את מרצנו. נעסוק בפיתוח מודלים חדשניים ובדרכים לפיתוח ההוראה, הלמידה וההערכה באוניברסיטאות ובמכללות.

בנוסף, נמנף את המסגרות להכשרת מורים למערכת החינוך באמצעות בחינת אלטרנטיבות מגוונות והתאמתן למציאות משתנה, כמו גם איחוד המכללות לחינוך והעברתן לוו"ת במטרה לשפר את איכות הכשרת המורים.

לבסוף, נדאג שהמשבר בלימודי מדעי הרוח יצומצם. לא ניתן לתחומי הרוח להתמוסס להם לאיטם ולו רק מפאת חשיבותם החברתית, התרבותית והאקדמית. לצד היעדים הללו, נדאג לגעת ולעסוק רבות גם בנושאים כדוגמת צמצום פערים,

אוכלוסיות מוחלשות, חרדים ובני מיעוטים.

בימים אלו מובילה המל"ג רפורמה המבוססת על "אוטונומיה מודולרית" בנושא האקרדיטציה: המל"ג מגבשת מתווה לייעול תהליכי האקרדיטציה בו תועצם האחראיות (Accountability) של המוסדות האקדמיים ותבוסס הרגולציה על פי עוצמתם האקדמית, לצד חיזוק ותגבור אפקטיבי של מערך הפיקוח והבקרה.

כמו כן, מעודכן הנהל להגשת בקשות לפתיחת תוכניות לימודים חדשות ובדיקתן כך שככלל, סיום התהליך מרגע רישום בקשה במל"ג לפתיחת תכנית לימודים חדשה ועד למתן אישור לפתיחתה לא יעלה על 12 חודשים. לצד מחויבותה של מל"ג, הסכם שירותיות זה - Service Level (SLA Agreement) מחייב אף את המוסדות לעמוד בדרישות התהליכים ולוחות הזמנים.

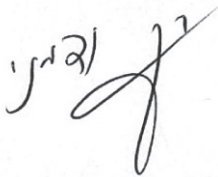
כל הנושאים הם פרי חשיבה משותפת של יו"ר מל"ג, שר החינוך מר נפתלי בנט, חברי מל"ג/ות"ת, ובעלי תפקידים במל"ג/ות"ת ובמוסדות האקדמיים.

אנו מאמינים ששילוב כוחות מוביל לתוצאות גדולות בהרבה, ובכוונתנו להמשיך ולקיים את מודל החשיבה המשותפת.

בהזדמנות זו אנו קוראים לכל אחת ואחד מכם להציג בפנינו כל רעיון, נושא או הצעה.

אנו מאמינים כי בכוחנו להציע את עתיד השכלה הגבוהה בישראל באופן המיטבי, הערכי והמקצועי ביותר. הדרך אותה נתווה יחד תהיה רצופת הצלחות והישגים.

ברכות לשנה פורייה ומוצלחת,

ד"ר רבקה דומני-שאומן,

סגנית יו"ר המועצה להשכלה גבוהה

חברי ות"ת

פרופ' יפה זילברשץ - יו"ר
פרופ' ישעיהו (אישי) טלמון
פרופ' מונא מארון
מר ישי פרנקל
פרופ' יוסי שיינ

חברי מל"ג

מר נפתלי בנט - יו"ר
ד"ר רבקה ודמני (שאומן)
מר גלעד ארדיטי
פרופ' אלה בלפר
ד"ר לאה במ
פרופ' רחל בן אליהו זהרי
מר ירדן בן יוסף
פרופ' אורציון ברתנא
פרופ' אילנה גוזס
פרופ' ישראל גלעד
פרופ' שמואל האוזר
ד"ר אופיר העברי
פרופ' יפה זילברשץ
פרופ' חיים זנדברג
פרופ' אביבה חלמיש
פרופ' חיים טייטלבוים
פרופ' עזרי טרזי
פרופ' צילה סינאני שטרן
פרופ' פואד פארס
פרופ' אלי פולק
פרופ' רוני פרידמן
פרופ' אדו פרלמן
פרופ' אהרון קלרמן
פרופ' שפרה שגיא

התכנית הרב-שנתית

לשנים תשע"ז-תשפ"ב

התכנית הרב-שנתית לשנים תשע"ז-תשפ"ב

ביום 4 לספטמבר, 2016 נחתם סיכום רב שנתי לשנים תשע"ז-תשפ"ב בין אגף התקציבים במשרד האוצר והוועדה לתקצוב ותכנון של המועצה להשכלה גבוהה. מטרת העל של התכנית כפי שהוגדרו בסיכום כללו את ארבעת הנושאים הבאים:

1. עידוד המצוינות המדעית-מחקרית;
2. עידוד חדשנות בהוראה;
3. הכשרת ההון האנושי והתאמתו לשוק התעסוקה;
4. קידום ושילוב אוכלוסיות ייחודיות במערכת ההשכלה הגבוהה.

1. עידוד המצוינות המדעית-מחקרית

במסגרת התכנית הרב שנתי הוחלט להמשיך ולפעול למען קידום מצוינות במחקר, בעיקר על ידי הגדלת המשאבים להקצבות למחקר תחרותי (השקעה בקרנות מחקר מקומיות ובינלאומיות) ועל ידי הקצאת משאבים משמעותיים לציווד מדעי ולתשתיות מחקר. הצורך בציווד ובתשתיות הינו בכל הרמות: ציווד אישי לחוקר (ובכלל זה תקציבים לציווד בעבור קליטת חברי סגל מצטיינים), תשתיות בין-מחלקתיות מוסדיות ותשתיות לאומיות ומערכתיות. יצוין, כי חלק משמעותי מתקציבי התשתיות הינו עבור קידום תשתית על בתחומי מחקר מובילי שינוי: מדעי החיים (רפואה מותאמת אישית), פיזיקה (קוונטום), כימיה (חומרים), חברה ורוח - תשתית שיש לה מרכיב פיזי ומרכיב מקביל של מחשוב ועיבוד מידע ונתונים (Big Data).

יש לציין כי במסגרת התכנית הרב שנתי הקודמת, תוקצבה התכנית למרכזי מצוינות (I-CORE), אשר נתנה מענה לצרכי המערכת בנושא עידוד שתופי פעולה בקבוצות מחקר מצטיינות, בניית תשתיות מוסדיות וקליטת סגל מצטיין לרבות הציווד המדעי שלו. לצד תכנית זו הוגדלו משמעותית גם תקציבי הקרן הלאומית למדע, ונעשו השקעות בתשתיות מחקר לאומיות, הן בצורה עצמאית, והן יחד עם שותפי תל"ם.

2. עידוד חדשנות בהוראה

מזה כעשור, ובמיוחד בשלוש-ארבע השנים האחרונות, אנו עדים למגמה הולכת ומתרחבת בעולם כולו של יצירת קורסים מקוונים אקדמיים ואחרים, שהשימוש בהם משרת מטרת שונות ומיועד לקהלים מגוונים. התרחבות השימוש בקורסים אקדמיים מקוונים ובלמידה דיגיטלית בכלל, פותחת ללא ספק אפשרויות רבות ומלהיבות בפני האקדמיה, ומביאה אותנו לבחון מחדש שאלות יסוד בתחומי הפדגוגיה וחווית הלימוד, בתחומי הערכת סטודנטים ותוצאות למידה, שאלות לגבי אקרדיטיציה והערכת איכות אקדמיות, וגם שאלות לגבי תפקידה של האקדמיה ומקומה בחברת הידע החדשה.

מל"ג וות"ת רואת ערך רב בכך שהאקדמיה הישראלית תעשה צעד משמעותי בשנים הקרובות בהרחבת השימוש בקורסים אקדמיים מקוונים ובסקירת האפשרויות הגלומות בהם. במסגרת התכנית הרב שנתית ינתן דגש על פיתוח מספר משמעותי של קורסים דיגיטליים בשתי פלטפורמות - האחת פלטפורמת edX הבינלאומית, והשנייה - פלטפורמת קמפוס הישראלית.

באופן רחב יותר, מל"ג וות"ת מייחסות חשיבות רבה ביותר לקידומה ושיפורה של איכות ההוראה במוסדות להשכלה גבוהה. במסגרת זו, גובש לאחרונה מודל ייחודי וחדשני המתבסס בין היתר על דוח ועדת מומחים שהוקמה לבחינת הנושא, ועל הממצאים שהתקבלו בסקר נרחב שהועבר למוסדות ובחן את המצב הקיים אצלם בתחום איכות ההוראה ושיפורה.

המודל מחולק לשני מרכיבים עיקריים וכולל קריטריונים שנקבעו כחיוניים לשמירה וקידום איכות ההוראה, וכן תימרוץ כלכלי לפיתוח רעיונות חדשניים ומתקדמים בתחום, כמפורט להלן:

1. **קריטריונים בסיסיים ליישום:** חיונם של כל המוסדות להשכלה גבוהה ליישום מספר מנגנונים בסיסיים לשיפור איכות ההוראה. אי מילוין של דרישות אלו, תיחשב הפרה של החלטת מל"ג ותוביל להבאת הנושא לדיון בפני הוועדה לפיקוח ואכיפה.
2. **תקצוב איכות ההוראה:** הקצאת תקציב לנושא למוסדות שאינם אוניברסיטאות המתוקצבים ע"י וות"ת, בשני ערוצים:
 - תקצוב המתבסס על יישום בפועל של קריטריונים מורחבים לאיכות הוראה.

○ תקציב שנתי ייעודי חד פעמי עבור פעולות ותשומות מיוחדות, חדשנות ומקוריות בתחום איכות ההוראה והערכה.

מעבר לאמור, בשנים הקרובות ינתן דגש על נושאים נוספים שונים, וביניהם הטמעת תרבות הערכה עצמית במוסדות, פיתוח רכיבים בתכניות לימוד חדשניות מבחינת תהליך הלמידה והחומרים המועברים (מעבר לנושא הלמידה דיגיטלית), אשר נועדו לפתח כישורים נדרשים לפרט בשוק התעסוקה לאחר סיום לימודיו וכיו".

3. הכשרת ההון האנושי והתאמתו לשוק התעסוקה

במסגרת התכנית הרב שנתית נקבע יעד גידול מינימלי של 40% במספרי הסטודנטים בכלל המוסדות בתחומים הנדסת חשמל ואלקטרוניקה, הנדסת מחשבים ותוכנה ומדעי המחשב, לרבות סטודנטים הלומדים בתכניות דו-חוגיות ובחטיבות רלוונטיות.

בהמשך לכך, הקימה ות"ת בחודש ספטמבר ועדת היגוי לבחינת נושא הגדלת מספר הסטודנטים במקצועות הנדרשים למשק, אשר במהלך החודשים הקרובים יהיה עליה לגבש תכנית מקיפה שתכלול, בין היתר: רכיבים לצמצום נשירה, עידוד קליטת אוכלוסיות ייעודיות ובפרט נשים לתחומים אלו, עידוד שילוב לימודים דו חוגיים עם מקצועות נדרשים בשוק התעסוקה, הוספת חטיבת לימודים בתחומי לימוד אלו וכיו"ב.

תכנית זו הינה המשך לתכניות קודמות להגדלת מספרי הסטודנטים במקצועות אלו, כאשר בשלב ראשון המטרה היא לנקוט צעדים אשר יתנו למוסדות ראייה רב שנתית ויכולת להתחייב לשינויים בבסיס.

4. קידום ושילוב אוכלוסיות ייחודיות למערכת ההשכלה הגבוהה

בהמשך לתכנית הרב שנתית הקודמת ומתוך הצורך להגביר את שיעור ההשתתפות והפריון בשוק העבודה, ות"ת תמשיך לתת דגש על תכניות להרחבת הנגישות של מערכת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסיות בהן הנגישות נמוכה יחסית ובפרט חרדים, ערבים ויוצאי אתיופיה:

א. **האוכלוסייה החרדית** - בשנת תשע"ב החלה ות"ת את התכנית להרחבת הנגישות של ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית. במהלך השנים תשע"ב-תשע"ו, גדל מספר הסטודנטים החרדים במערכת ההשכלה הגבוהה מכ- 6,000 ל-12,000. במהלך השנה האחרונה גובשה ופורסמה (אפריל 2016) מדיניות מל"ג/ות"ת בנושא לחומש הבא. כחלק מהמדיניות הוצבו מספר יעדים לחומש הקרוב: המשך הרחבה כמותית - 19,000 סטודנטים חרדים בתשפ"ב; הדגשת מימד האיכות האקדמית; מכוונות לצרכי המשק בכללותו ולצרכים הייחודיים של האוכלוסייה החרדית; רגישות לערכי יסוד בתחום השוויון והאתוס האקדמי.

ב. **חברה ערבית**¹ - במהלך התכנית הרב שנתית לשנים תשע"א-תשע"ו גדל ייצוג החברה הערבית מ-10% ל-14.1%. בהמשך לכך ולאחר בחינת הנושא נקבעו היעדים הבאים כפי שעוגנו בהחלטת הממשלה 922:

- הגדלת שיעור הסטודנטים הערבים לתואר ראשון, כך שבשנת 2021 יהיה שיעורם 17% מקרב הסטודנטים לתואר ראשון.
- עד שנת 2021 יעמוד שיעור הסטודנטים הערבים לתואר שני על 12%.
- עד שנת 2021 יעמוד שיעור הסטודנטים הערבים לתואר שני על 7%.

במסגרת התכנית ניתן מענה הוליסטי המותאם לחברה הערבית משלב התיכון (מידע, יעוץ והכוונה) ועד לסייע בשילוב בשוק העבודה, בתארים מתקדמים ובסגל. בתכנית הסטודנטים מקבלים הכנה, תמיכה וסייע אקדמי, חברתי וכלכלי (בין השאר במסגרת מלגת אירתקא). כמו כן, התכנית כוללת מתן מלגות הצטיינות לסטודנטים בתארים מתקדמים.

ג. **יוצאי אתיופיה** - בשנה"ל תשע"ה למדו 2,946 סטודנטים יוצאי אתיופיה בכל המוסדות להשכלה גבוהה בישראל.

בקרוב כלל הסטודנטים בישראל שיעורם של יוצאי אתיופיה עומד על 1.1% בעוד שיעורם בקרב כלל אוכלוסיית ישראל עומד על 1.7%. זאת ועוד, שיעור הצעירים בגילאים הרלוונטיים להשכלה גבוהה (18-29) עומד על 2.4% מקרב כלל הצעירים בישראל בגילאים אלו. בתארים מתקדמים ייצוגם של הסטודנטים יוצאי אתיופיה נמוך אף יותר וכמעט שלא קיימים אנשי סגל יוצאי אתיופיה.

1 לרבות דרוזים וצ'רקסים.

במסגרת תכנית החומש שתחל בשנה"ל תשע"ז תפעיל ות"ת תכנית להנגשת ההשכלה גבוהה לאוכלוסיית יוצאי אתיופיה. התכנית תפעל, ככל הניתן, מתוך ראייה הוליסטית המתחילה בשלבים הקדם אקדמיים, דרך המכינות הקדם אקדמיות, הגדלת מספר ושיעור הסטודנטים יוצאי אתיופיה בתואר הראשון וצמצום נשירתם, ותמשיך בשני נתיבים מרכזיים, האחד מסייע בהכנה לתעסוקה והשני מסייע להמשך לימודים מתקדמים ועד למינוי סגל אקדמי.

בראש התכנית תעמוד ועדת היגוי אשר תקבע את יעדי התכנית, תמפה את החסמים ותחליט על הצעדים הנדרשים על מנת לקדם אוכלוסייה זו במערכת ההשכלה הגבוהה.

קידום נשים באקדמיה

מל"ג וות"ת מייחסות חשיבות רבה לקידום נשים באקדמיה ויצירת הוגנות מגדרית במוסדות להשכלה גבוהה, ורואות בו נושא מרכזי, המהווה, בין היתר, את אחד המרכיבים בתכנית הרב-שנתית הקרובה. בהמשך לדוח ועדת ארנון ולהמלצותיו, קיימו מל"ג וות"ת דיונים בנושא וקיבלו החלטות אשר קבעו כיעד את קידום ההוגנות המגדרית בהשכלה הגבוהה, ובכלל זה את קידום הנשים בסגל הבכיר במוסדות להשכלה גבוהה. בהמשך לדוח שהוגש ולהחלטות שהתקבלו, מל"ג וות"ת פעלו (וממשיכות לפעול) לקידום הנושא: הקצאת תקציב ייעודי למוסדות להשכלה גבוהה עבור פעילות היועצות לנשיא להוגנות מגדרית וכן תקציב תחרותי למוסדות המתוקצבים לתמיכה בפעילות רוחבית משותפת בנושא מגדר במוסדות להשכלה גבוהה; הקצאת תקציב למלגות לפוסט-דוקטורנטיות מצטיינות, על מנת לעודד את יציאתן לפוסט דוקטורט בחו"ל ולהגדיל את מספר חברות הסגל האקדמי; דרישה להגשת דיווחים שוטפים מהמוסדות ופרסום נתונים מגדריים; התייחסות מפורשת להרכב המגדרי של הסגל במסגרת תהליכי האקרדיטציה והערכת האיכות ועוד. בהמשך לפעולות אלו, ות"ת תכין במהלך תשע"ז תכנית מפורטת שתחל בשנה"ל תשע"ח, ותעסוק, בין היתר, גם בשילוב סטודנטיות לתואר ראשון בתחומי ההיי-טק.

לאחר ביסוס ההנחיות הקיימות של מל"ג/ות"ת תפעל הוות"ת להנהיג מודל תקצוב עפי" תפוקות, שיגובש בהתאם למדדים המעידים על שינוי מוסדי.

בינלאומיות

העולם האקדמי הוא עולם גלובלי מטבעו. בינלאומיות בהשכלה הגבוהה מתבטאת הן בתוך עולם המחקר - בשיתופי פעולה מחקריים ובהעברת ידע; הן בתוך עולם ההוראה - בהגעה של סטודנטים בינלאומיים, בהקניית חווית לימוד גלובלית לסטודנטים המקומיים, בתארים משותפים ובפעילויות הוראה בחו"ל; והן בעולם בניית היכולות המוסדיות בהוראה או במחקר, תוך שתופי פעולה בינלאומיים.

על כל אלו מתכוונות מל"ג וות"ת לשים דגש בתכנית הרב שנתית הקרובה - לסייע למוסדות בהסרת חסמים פנימיים וחיצוניים, ולהתאים את מנגנוני התקצוב והרגולציה האקדמית כנדרש. דגש מיוחד יושם על הגעתם של סטודנטים בינלאומיים לישראל - נושא אשר נראה כי יש בו פוטנציאל רב בלתי ממומש, ושיתרום להעלאת התחרותיות של האקדמיה הישראלית. ראה הרחבה על הנושא בפרק בינלאומיות בהשכלה גבוהה.

ייעול וחיזוק המערכת

במהלך השנים הקרובות תעסוקנה מל"ג/ות"ת בשאלות לגבי ייעול וקונסולידציה של המערכת כגון איחודי מוסדות, מעבר המכללות להוראה לתקצוב ות"ת, שיתופי פעולה בין המוסדות גם בתחום ההוראה וגם בתחום המחקר. כמו כן, תפעל ות"ת לחיזוק ההוראה והמחקר במערכת על ידי השקעה בפיתוח פיזי, שדרוג תשתיות, תקציבים לקליטת סגל וכיוב'.

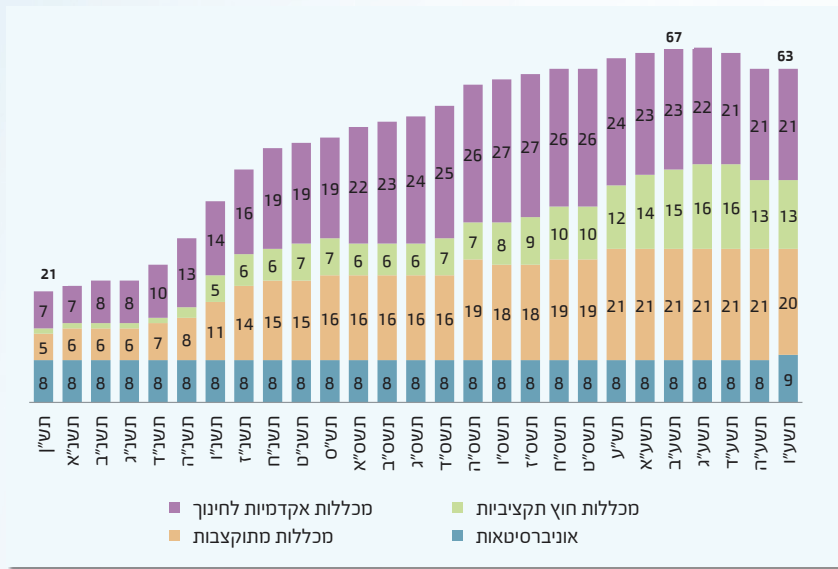

עובדות ומספרים

עובדות ומספרים

- בשנת הלימודים האקדמית תשע"ו פעלו ברחבי הארץ 63 מוסדות להשכלה גבוהה: 8 אוניברסיטאות מחקר², האוניברסיטה הפתוחה, 20 מכללות אקדמיות מתוקצבות, 13 מכללות חוץ תקציביות ו-21 מכללות אקדמיות לחינוך³.

התפתחות המוסדות להשכלה גבוהה תש"ן-תשע"ו

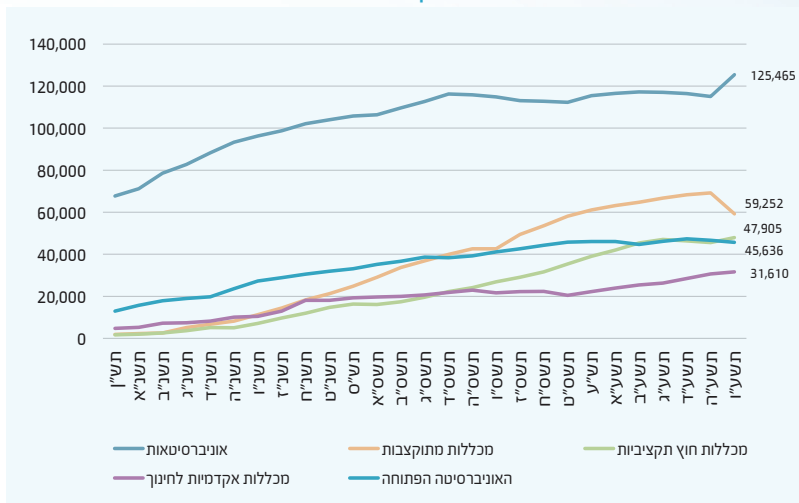
- בתשע"ו למדו 309,870 סטודנטים בכל התארים ובכל מוסדות הלימוד כולל האוניברסיטה הפתוחה; 236,340 לתואר ראשון, 61,215 לתואר שני, 10,895 לתואר שלישי ו-1,420 ללימודי תעודה.
- בשנים האחרונות אנו עדים להאטה משמעותית בגידול במספר הסטודנטים הכולל במערכת ההשכלה הגבוהה, שנובע בעיקר מירידה במספר הסטודנטים

2 ראו פירוט המוסדות להשכלה גבוהה בנספח. מתשע"ו נתוני אריאל נכללים בנתוני האוניברסיטאות.

3 בשנת תשע"ו משרד החינוך לתכנון ולתקצוב ות"ת.

לתואר ראשון באוניברסיטאות והאטה בגידול במספר הלומדים במכללות האקדמיות, הן המתוקצבות ע"י ות"ת והן החוץ תקציביות. בתשע"ז עלה מספר הסטודנטים באוניברסיטאות בשל הכללת נתוני אריאל בתוך מניין האוניברסיטאות, ובהתאמה ירד מספר הסטודנטים במכללות האקדמיות כמותואר בתרשים. קצב הגידול בכלל המערכת מתשע"א נאמד בכ-1.2% בממוצע לשנה, לעומת 8.4% במהלך שנות התשעים. בהתאם למדיניות מל"ג וות"ת בנושא, אנו עדים בשנים האחרונות לירידה מכוונת במספר הסטודנטים במסלולים האקדמיים באחריות אוניברסיטאית, ומעבר הדרגתי שלהם למסלולים עצמאיים.

סטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה לפי סוג מוסד תש"ן-תשע"ז

ההאטה הכללית של מספר הסטודנטים במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל בשנים האחרונות, המושפעת בין היתר מהתייצבות בגודל השנתון הרלוונטי נותנת את אותותיה גם במספר המוסדות להשכלה גבוהה בארץ. הצורך במיקוד מערכת ההשכלה הגבוהה בשנים האחרונות הביא לצמצום טבעי במספר מוסדות הלימוד. בד בבד ועל מנת לייעל את המערכת ולקדם את האיכות האקדמית שלה, מתבצעים כיום שני מהלכים יזומים השזורים זה בזה:

האחד, תהליך המעבר של מכללות אקדמיות לחינוך מאחריות משרד החינוך לאחריות ות"ת, והשני, איחוד של מכללות אקדמיות לחינוך.

- מספרם של הלומדים לתואר ראשון באוניברסיטאות היה במגמת עלייה מתמדת מאז קום המדינה עד אמצע שנות האלפיים, ומתקופה זו החלה ירידה עקבית במספרם עד שהגיע בתשע"ו ל-78,610 (כולל נתוני אריאל ונתוני המכללות באחריות אוניברסיטאית). מספר הסטודנטים לתואר שני באוניברסיטאות עלה בכ-700 בהשוואה לתשע"ה והגיע ל-38,780 בתשע"ו, כתוצאה מהתווספות הסטודנטים באריאל. מספר הסטודנטים שלמדו תואר שלישי עמד על 10,895 בתשע"ו, בדומה לתשע"ה.
- להבדיל ממגמת הירידה שאפיינה את מספר הסטודנטים לתואר ראשון באוניברסיטאות מתחילת שנות האלפיים ועד היום, גדל מספר הסטודנטים לתואר ראשון במכללות האקדמיות בשנים אלו בקצב מהיר מאוד של 9.6% בממוצע לשנה. מתשע"ה החלה האטה משמעותית בקצב הגידול גם במכללות האקדמיות, ומספר הלומדים בהן לקראת תואר ראשון הגיע ל-89,945 בתשע"ו. בחומש שזה עתה הסתיים (תשע"א-תשע"ו) הואט קצב הגידול במכללות האקדמיות ל-0.6% בלבד⁴.
- במכללות המתוקצבות ע"י ות"ת למדו בתשע"ו 51,565 סטודנטים לקראת תואר ראשון, גידול של כ-2,500 סטודנטים בהשוואה לתשע"ה. מספר הסטודנטים במכללות החוץ תקציביות עלה בשנה האחרונה בכ-1,200 סטודנטים, והגיע ל-38,380 בתשע"ו, גידול של כ-3%, לעומת השנים הקודמות, שבהן גדלו מספר הלומדים במוסדות אלו בכ-7% בממוצע לשנה.
- מספרם של הלומדים לתואר שני במכללות האקדמיות עדיין נמוך יחסית לזה שבאוניברסיטאות אולם מספרם של אלו נמצא רוב השנים במגמת עלייה. בתשע"ו הגיע מספרם ל-12,980, גידול של כ-4% בהשוואה לתשע"ה.
- במכללות האקדמיות לחינוך עלה מספר הסטודנטים לתואר ראשון והגיע ל-25,060 בתשע"ו, גידול של 2% בהשוואה לתשע"ה. מספר הלומדים לתואר שני במכללות אלו גדל בכ-8% בשנה האחרונה והגיע בתשע"ו ל-6,550.

4 ללא נתוני אריאל בתשע"ו.

קצב הגידול השנתי בשנים תשע"א-תשע"ה במכללות האקדמיות, כולל נתוני אריאל, עומד על 2.7%.

- באוניברסיטה הפתוחה למדו 42,725 סטודנטים בקורסים לקראת תואר ראשון בתשע"ו, ירידה של כ-900 סטודנטים בהשוואה לתשע"ה. מספר הלומדים לתואר שני באוניברסיטה הפתוחה גם כן ירד ב-200 סטודנטים בהשוואה לתשע"ה והגיע ל-2,910 בתשע"ו.

סטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה לפי סוג מוסד ותואר, תשע"ו

סוג מוסד	תואר ראשון	תואר שני	תואר שלישי	סה"כ
אוניברסיטאות- קמפוסים ראשיים	74,375	38,780	10,895	124,050
מכללות אקדמיות - סה"כ	94,180	12,975	-	107,155
מזה: מכללות מתוקצבות ע"ו ות"ת	51,565	3,450	-	55,015
מכללות חוץ תקציביות	38,380	9,525	-	47,905
מכללות באחריות אוניברסיטאית	4,235	-	-	4,235
מכללות אקדמיות לחינוך	25,060	6,550	-	31,610
סה"כ	193,615	58,305	10,895	262,815

הערות:

- הנתונים אינם כוללים את הלומדים באוניברסיטה הפתוחה ו-1,420 סטודנטים שלמדו לימודי תעודה באוניברסיטאות.
- התכנית החוץ תקציבית במנהל עסקים לתואר ראשון במרכז האקדמי רופין נכללת בנתוני המכללות החוץ תקציביות (706 סטודנטים).

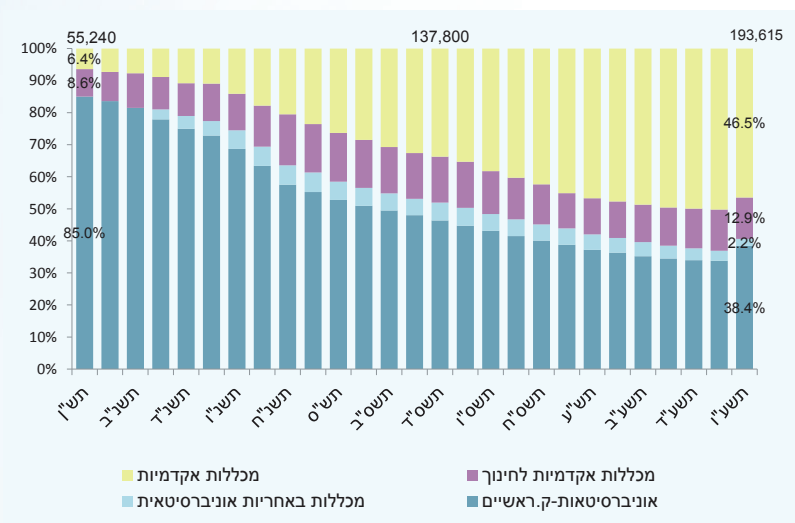
לימודי תואר ראשון

- הביקוש הער ללימודי תואר ראשון והפנייתו אל המכללות האקדמיות הביאו לשינויים מרחיקי לכת במבנה המערכת ולהנחת התשתית למערכת ההשכלה הגבוהה הנוכחית. מתחילת שנות התשעים גדל מספר הלומדים לתואר ראשון ביותר מפי 3 עד תחילת העשור הנוכחי. עם ההאטה המאפיינת את השנים האחרונות, ירד בתשע"ה לראשונה מספר הסטודנטים לתואר ראשון, ובתשע"ו עלה ל-193,615. עיקר הגידול בשנה האחרונה נובע מעליה של כ-3,700 סטודנטים הלומדים במכללות האקדמיות⁵, רובם מהחברה הערבית והמגזר החרדי.

5 חישוב הפרש בוצע בניכוי מספר הלומדים באוניברסיטת אריאל.

○ הגידול במספרי הסטודנטים, במהלך השנים, הביא לעלייה הדרגתית ועקבית בחלקם של הסטודנטים שלמדו לתואר ראשון במכללות האקדמיות הן המתוקצבות והן החוץ תקציביות, ובתשס"ט חצה לראשונה חלקם של הסטודנטים שלמדו במכללות האקדמיות (כולל המסלולים באחריות אוניברסיטאית) את ה-50%. במקביל המשיך לרדת חלקם של הלומדים בקמפוסים הראשיים של האוניברסיטאות, עד שבתשע"ה הגיע ל-33.8%. הכללת נתוני הלומדים באריאל בתוך נתוני האוניברסיטאות בתשע"ז העלתה, באופן טבעי, את חלקם של הלומדים באוניברסיטאות ל-38.4%, ובהתאמה הקטינה את חלקם של הלומדים במכללות האקדמיות ל-26.6%. הצמצום ההדרגתי של התכניות במסלולים האקדמיים באחריות האוניברסיטאות בן גוריון ובר אילן, והעברתן למכללות העצמאיות, הביא לירידה באחוז הלומדים בהם כמתואר בתרשים.

סטודנטים לתואר ראשון לפי סוג מוסד תש"ן-תשע"ז

○ בתשנ"ז למדו כ-24% מהסטודנטים לתואר ראשון את אחד ממקצועות המתמטיקה, מדעי המחשב, מדעי הטבע או ההנדסה. חלקם של אלו עלה

בהתמדה עד לשנת תשס"ב, בה עבר את ה-30%, ירד במעט בשנים שלאחר מכן ובתשע"ו עלה ל-29.4%. התנודות המאפיינות את ענף ההיי-טק באות לידי ביטוי בנתוני הסטודנטים הרב-שנתיים ובשנים בהן הביקוש מצד התעשייה לכ"א אקדמי בתחומים אלה גדל, גם חלקם של הלומדים מקצועות אלה עולה. בתשס"ב למשל הגיע חלקם של מי שלמדו את מקצועות המתמטיקה ומדעי המחשב ל-8.3% מהלומדים לתואר ראשון בשנים שלאחר מכן נרשמה ירידה בחלקם של הסטודנטים ובתשע"ו הגיע ל-6.7% מהלומדים לתואר ראשון. חלקם של הלומדים לימודי הנדסה יציב פחות או יותר בשנים האחרונות ונאמד בכ-18% מכלל הלומדים לתואר ראשון. כאמור, אחד מיעדי התכנית הרב שנתית החדשה הוא להגדיל משמעותית את חלקם של הלומדים מקצועות אלו.

○ חלקם של הלומדים לימודי מנהל עסקים עלה מ-6.7% בתשנ"ז (שהיוו 6,780 סטודנטים) ל-12% בתשע"ב (22,650 סטודנטים), כשרב הגידול נרשם במכללות החוץ תקציביות. בשנתיים האחרונות ירד במעט והגיע ל-9.9% בתשע"ו. מספרם של הלומדים לימודי משפטים עלה מכ-6,000 סטודנטים בתשנ"ז לכ-16,500 בתשע"ו, כ-80% מהם לומדים במכללות חוץ תקציביות לעומת 38% מהם שלמדו במוסדות אלו בראשית התקופה. חלקם של הלומדים משפטים מבין הלומדים לתואר ראשון עלה מ-6.0% בתשנ"ז ל-9.4% בתשס"ח. מאז ירד במתינות והגיע ל-8.5% בתשע"ו.

○ במקביל לשינויים אלו, ירד באופן משמעותי חלקם של מי שפנו ללימודי מדעי הרוח מ-18.5% בתשנ"ז ל-6.2% בתשע"ו. מקורה של ירידה זו נעוץ הן בפתיחתן המואצת של המכללות האקדמיות שאינן מתמקדות בדרך כלל בתחומי מדעי הרוח, והן בירידה האבסולוטית והיחסית במספר הלומדים לתואר ראשון באוניברסיטאות בתחומי מדעי הרוח. אם בתחילת שנות האלפיים עמד חלקם של הלומדים מדעי הרוח לתואר ראשון באוניברסיטאות על כ-24%, הרי שבתשע"ו, ירד ל-16% בלבד, שיעור ירידה שנתי של 2.3%, לעומת שיעור ירידה של 0.3% במספר הלומדים הכולל לתואר ראשון באוניברסיטאות.

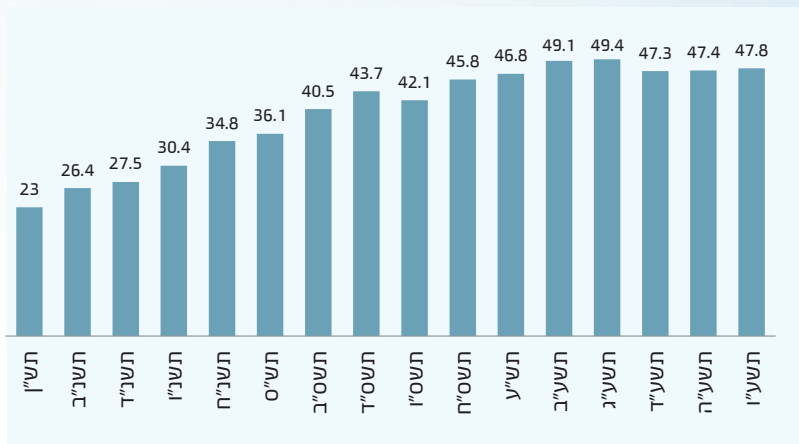
לוח מס' 3: סטודנטים לתואר ראשון במערכת ההשכלה הגבוהה לפי תחום לימודים, תשנ"ז, תשס"ב, תשס"ז, תשע"ו

תשע"ו	תשס"ז	תשס"ב	תשנ"ז	
193,615	163,300	137,640	101,230	סה"כ - מס' מוחלטים
100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ - אחוזים
6.2	9.5	11.7	18.5	מדעי הרוח
16.1	14.4	16.5	16.1	חינוך והכשרה להוראה
3.1	2.8	2.3	-	מקצועות האמנות והעיצוב
19.2	21.9	19.4	23.5	מדעי החברה
9.9	8.8	6.0	6.7	עסקים ומדעי הניהול
8.5	9.4	7.5	6.0	משפטים
1.1	0.9	0.9	1.1	רפואה
6.5	4.7	4.1	3.6	מקצועות עזר רפואיים
6.7	4.7	8.3	7.5	מתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב
1.4	1.8	1.8	1.6	המדעים הפיסיקליים
2.6	3.2	3.1	2.2	המדעים הביולוגיים
0.6	0.5	0.5	0.6	חקלאות
18.1	17.5	17.9	12.5	הנדסה ואדריכלות

הערה: הנתונים אינם כוללים את הלומדים באוניברסיטה הפתוחה

○ אחד המדדים המקובלים לבחינת הנגישות להשכלה גבוהה הוא שיעור הסטודנטים החדשים המתחילים ללמוד במוסד להשכלה גבוהה מתוך שנתון ממוצע של בני 20-24, שהיא קבוצת הגיל בה מתחילים מרבית הסטודנטים ללמוד. מדד זה נע בראשית שנות ה-90 סביב ה-23% ועלה באופן די עקבי בשנים שלאחר מכן, כחלק ממדיניות של הוועדה לתכנון ולתקצוב והמועצה להשכלה גבוהה בהרחבת הנגישות להשכלה גבוהה עד ל-49.7% בתשע"ג. בתשע"ו ירד המדד ל-47.8%, כתוצאה מירידה במספר הסטודנטים החדשים במכללות האקדמיות.

אחוז הסטודנטים בשנה א' במוסדות להשכלה גבוהה מתוך שנתון ממוצע תש"ן-תשע"ז

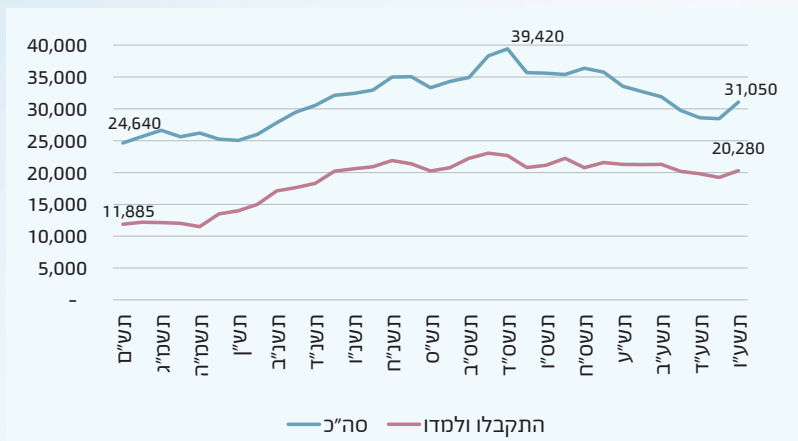

מועמדים לתואר ראשון

○ מספרם של המועמדים ללימודי תואר ראשון באוניברסיטאות עלה באופן די רציף עד אמצע שנות האלפיים שבהן הגיע מספרם לשיא של כ-39,400. מאז החלה מגמת ירידה הדרגתית עד שבתשע"ה מספרם הגיע ל-28,455. בתשע"ו עלה מספר המועמדים ל-31,050 כתוצאה מהכללת נתוני אריאל באוניברסיטאות. בדומה למגמה בסדרת המועמדים, גם מספר המועמדים שהתקבלו ולמדו עלה באופן די רציף עד אמצע שנות האלפיים, ובשנים האחרונות ירד באופן הדרגתי עד שהגיע לכ-19,000 בתשע"ה. בתשע"ו עלה ל-20,280. חלקם של המועמדים שהתקבלו ולמדו באוניברסיטאות נע סביב 60% בשנות התשעים והאלפיים, ועלה מתחילת העשור הנוכחי עד ל-65% בתשע"ו.

מועמדים לתואר ראשון באוניברסיטאות

תש"ס-תשע"ז

- בתשס"ח התקבלו לראשונה נתוני מועמדים לתואר ראשון גם למכללות האקדמיות, ומספרם עלה מכ-38,280 בשנה זו לכ-46,140 בתשע"ה.⁶ חלקם של המועמדים שהתקבלו ולומדים עמד על כ-68% בדומה לחלקם בתש"ע. תחומי הלימוד המבוקשים ביותר המוצעים במכללות האקדמיות הם משפטים, מנהל עסקים, מדעי החברה ומקצועות מתחום ההנדסה. שני התחומים הראשונים נלמדים ברובם בגדול במכללות החוץ תקציביות, ומרבית המקצועות במדעי החברה וההנדסה נלמדים במכללות המתוקצבות.
- התפלגות המועמדים לפי תחומי לימוד שונה כמובן בין המכללות לבין האוניברסיטאות. לדוגמא, אם חלקם של המועמדים שפנו ללימודי עסקים ומדעי הניהול ולמשפטים באוניברסיטאות עמד על כ-4% בכל אחד מהתחומים, הרי שבמכללות האקדמיות עמד חלקם של אלו על 19%-13% בהתאמה.
- יחס המועמדים ללומד לכל המקצועות באוניברסיטאות עמד על 1.7 בתשע"ז לעומת כ-2.0 במהלך שנות האלפיים. יחסים גבוהים ממנו ניתן לראות,

6 נכון להיום, הנתונים המעודכנים לגבי מועמדים במכללות אקדמיות שקיימים ברשותנו הם לתשע"ה. קיימת חפיפה בין שתי האוכלוסיות וישנם מועמדים שהגישו מועמדותם ללימודים הן לאוניברסיטאות והן למכללות ולכן אין לסכם את מספר המועמדים בשתי האוכלוסיות. לשם הערכה, בתשע"ה היו כ-4,300 מועמדים שהגישו את מועמדותם גם לאוניברסיטאות וגם למכללות האקדמיות.

לדוגמא, בארכיטקטורה ובינוי ערים (2.0), רפואה כללית (3.9), ומקצועות עזר רפואיים (2.1).⁷

○ מספרם של המועמדים בתחומי ביולוגיה באוניברסיטאות נע סביב ה-1,550 בשנים האחרונות, ויחס המועמדים ללומד עמד על 1.6, בדומה לממוצע הכללי. מספרם של המועמדים בתחומי הפיזיקה ירד בהדרגה בשנים האחרונות ל-750 בתשע"ו. רוב הסטודנטים בתחומי הביולוגיה והפיזיקה לומדים בתכניות באוניברסיטאות (80%).

○ מספר המועמדים ללימודי רפואה כללית עמד על 1,125 בתש"ס ועלה עד תשס"ט ל-2,100. מתחילת העשור הנוכחי החלה ירידה אך בשנים האחרונות שוב עלה מספרם והגיע ל-2,035 ויחס המועמדים למתקבל היה 3.9.

○ יחס נמוך במיוחד של 1.3 מצביע על הביקוש הנמוך המאפיין את הפונים למדעי הרוח הכלליים. הביקוש הנמוך ניכר גם במגמת הירידה במספר המועמדים בשפות וספרויות ולימודים רגיונליים, בהשוואה לשנים הקודמות.

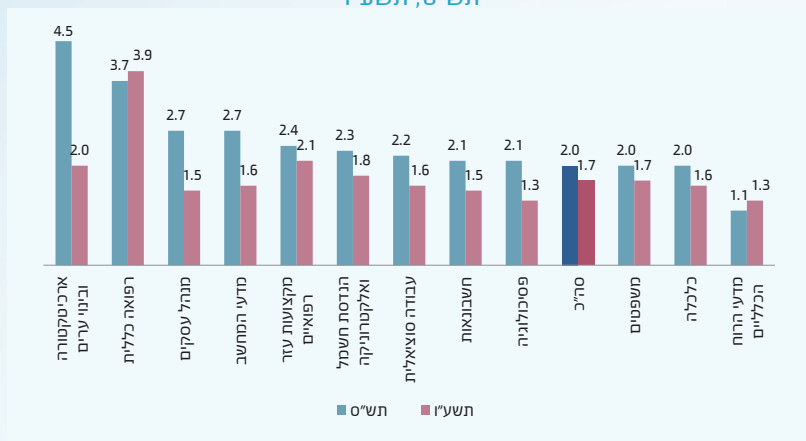
○ ניכרת במיוחד הירידה במספר המועמדים במדעי החברה לאורך השנים; אם לפני כעשור עמד מספרם על כ-10,000 ויחס המועמדים עמד על 1.9, הרי שבתשע"ו מספר המועמדים הגיע ל-6,720, ובהתאמה ירד היחס ל-1.4.

○ גם מספר המועמדים ללימודי משפטים ומנהל עסקים באוניברסיטאות הלך ופחת לאורך שנות האלפיים, כפועל יוצא מהפניית מרבית הביקוש ללימודים אלו אל המכללות האקדמיות, בעיקר למכללות החוץ תקציביות. מספרם של המועמדים ללימודי משפטים עמד בתחילת שנות האלפיים על כ-2,000 וירד בהדרגה ל-1,180 בתשע"ו, ובלמודי מנהל עסקים מספר המועמדים היה כ-500 ופחת לכ-120. יחס המועמדים למתקבל וללומד בשני תחומים אלו נמצא גם הוא במגמת ירידה בתקופה זו, מכ-2.5 בתחילתה לכ-1.7 במשפטים ו-1.5 במנע"ו.

7 בקרב המועמדים למקצועות עזר רפואיים נמנים הסטודנטים שפונים למקצועות כמו רוקחות - יחס 2.0, סיעוד - יחס 2.2, ריפוי בעיסוק - 2.0, הפרעות בתקשורת - יחס 2.1 ועוד.

יחס מועמדים למתקבל וללומד לתואר ראשון באוניברסיטאות מקצועות נבחרים

תש"ס, תשע"ז

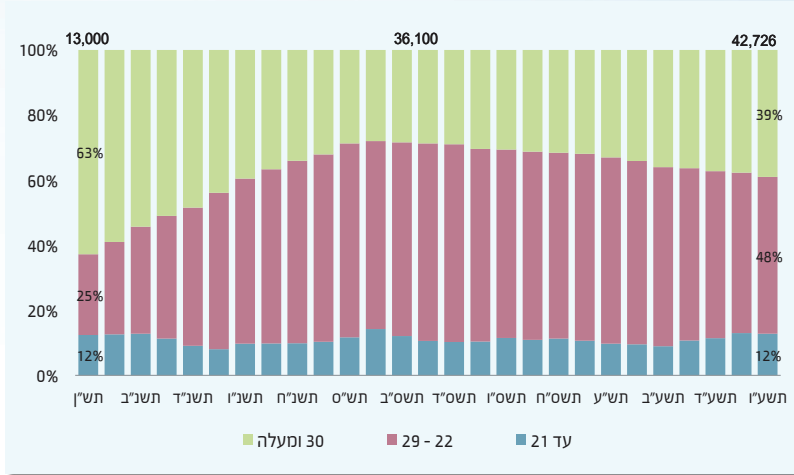

סטודנטים באוניברסיטה הפתוחה

○ מספר הנרשמים ללימודי תואר ראשון באוניברסיטה הפתוחה גדל באופן ניכר במהלך שנות התשעים מכ-13,000 בתש"ן לכ-32,700 בתש"ס - גידול שנתי ממוצע של כ-10%. בעשור הבא הואט מאוד קצב הגידול השנתי לכ-3% והגיע לכ-43,050 בתש"ע. בשנים האחרונות ירד מספר הנרשמים לתואר ראשון ובתשע"ו הגיע ל-42,725. לימודי תואר שני באוניברסיטה הפתוחה החלו לראשונה בסוף שנות התשעים ומספר הנרשמים גדל במהירות מכמה מאות בתקופה זו ל-2,910 בתשע"ו.

○ הרכב הגילאים של הלומדים לתואר ראשון באוניברסיטה הפתוחה השתנה במהלך השנים; בעוד שבתחילת שנות התשעים כ-63% מהלומדים בקורסים לתואר ראשון היו בני 30 ומעלה, הרי שבשנות האלפיים ירד חלקם של אלה ל-28%. בשנים האחרונות שב לעלות במתינות ל-39% בתשע"ו. חלקם של הלומדים הצעירים, בגילאי 22-29 הגיע בתשע"ו לכ-48% לעומת כ-25% בתש"ן.

נרשמים לתואר ראשון במסלול האקדמי של האוניברסיטה הפתוחה לפי גיל תש"ן - תשע"ז

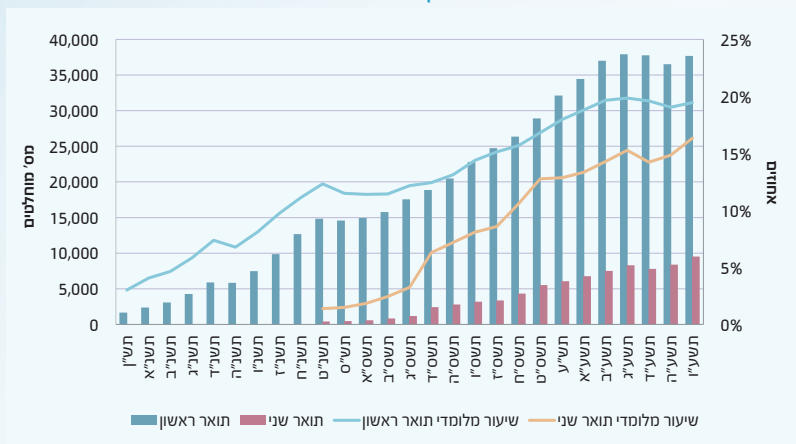
מכללות חוץ תקציביות

- ב-15 השנים האחרונות היינו עדים לפתיחתן המואצת של מכללות חוץ תקציביות. בתשע"ז פעלו 13 מכללות חוץ תקציביות ובהן למדו 47,200 סטודנטים לעומת 1,665 סטודנטים לתואר ראשון במסלול האקדמי של המכללה למנהל בתש"ן. מספר הסטודנטים לתואר ראשון בתשע"ז עמד על 37,6758 ו-9,525 לתואר שני. שיעור הסטודנטים לתואר ראשון במכללות החוץ תקציביות בקרב כלל הלומדים לתואר ראשון עלה מ-3.0% בתחילת שנות התשעים לכ-20% בתשע"ז. בתואר השני עמד חלקם של הלומדים במכללות החוץ תקציביות בתשע"ז על כ-16% בקרב כלל הלומדים לתואר שני.
- צמצום מערכת ההשכלה הגבוהה בשנים האחרונות בא לידי ביטוי גם בצמצום מספר המכללות החוץ תקציביות. מתחילת העשור הופסקה פעילותן האקדמית של ארבע מכללות חוץ תקציביות: המרכז האקדמי דן, מכון לנדר, אורט הרמלין והקמפוס האקדמי מאר אליאס נצרת. סגירת המכללות הביאה לפיזור הסטודנטים במוסדות אחרים להשכלה גבוהה.

8 התכנית החוץ תקציבית במרכז האקדמי רופין נכללת בנתוני המכללות האקדמיות המתוקצבות ע"י ות"ת.

סטודנטים במכללות החוץ תקציביות לפי תואר וחלקם בקרב כלל הסטודנטים

תש"ן - תשע"ו

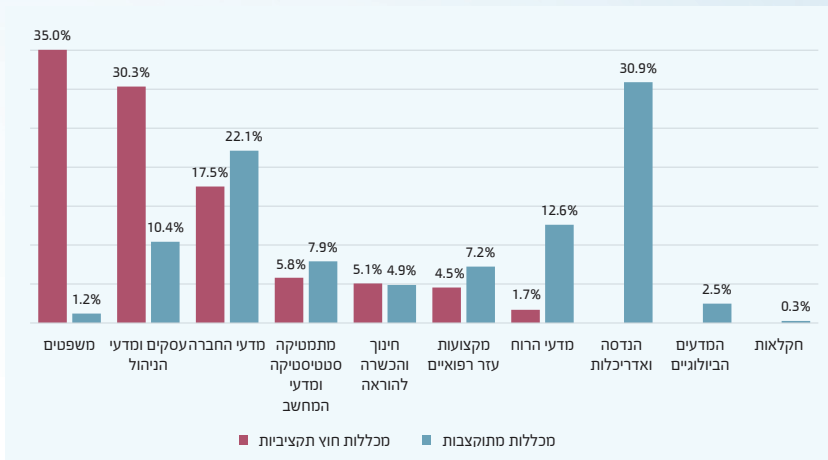

הערה: נתוני כלל הסטודנטים אינם כוללים את הלומדים באוניברסיטה הפתוחה.

- כ-80% מתחומי הלימוד הנלמדים במכללות החוץ תקציביות בתואר הראשון הם בתחומי משפטים, עסקים ומדעי הניהול ומדעי החברה. לעומת זאת, כל לימודי ההנדסה והאדריכלות מרוכזים במכללות האקדמיות המתוקצבות ע"י ות"ת. בתואר השני, כמחצית הסטודנטים לומדים תכניות בעסקים ומדעי הניהול, כשליש לומדים חינוך ומדעי החברה והיתר לומדים מדעי הרוח, משפטים, טיפול באמנויות ומדעי המחשב.

סטודנטים לתואר ראשון לפי תחום לימוד וסוג מוסד

תשע"ז

הערה: הנתונים אינם כוללים את הסטודנטים במכללות האקדמיות לחינוך.

לימודי תואר שני

- בתשע"ז למדו 58,305 סטודנטים לתואר שני, רובם הגדול באוניברסיטאות - 38,780. בנוסף לאלו למדו 2,910 סטודנטים לתואר שני באוניברסיטה הפתוחה. בדומה לתואר הראשון, גם בתכניות של התואר השני תמהיל תחומי הלימוד שונה בין סוגי המוסדות כמפורט בלוח הבא.
- אחד התחומים המבוקשים בלימודי תואר שני הוא מנהל עסקים. בתשע"ז למדו כ-12,060 סטודנטים לימודי תואר שני במנהל עסקים שהיוו כ-20% מכלל הסטודנטים לתואר שני במערכת, לעומת כ-2,500 סטודנטים בתחילת שנות התשעים, כולם באוניברסיטאות. מספרם של אלו עלה בקצב מהיר מאוד עד סוף שנות התשעים ועל כן חלק גדול מהביקוש ללימודי תואר שני במנהל עסקים הופנה בעיקר אל המכללות החוץ תמציביות כך שבתשע"ז למדו באוניברסיטאות כ-6,300 סטודנטים לקראת תואר זה ובמכללות האקדמיות נע מספרם סביב 5,760.

סטודנטים לתואר שני לפי סוג מוסד ותחום, תשע"ז

מכללות מכללות אקדמיות לחינוך	מכללות חוץ תקציביות	מכללות מתוקצבות	אוניברסיטאות	סה"כ	
6,550	9,525	3,450	38,780	58,305	סה"כ - מס' מוחלטים
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ - אחוזים
-	5.7	4.1	13.8	10.3	מדעי הרוח
100.0	14.2	7.4	8.9	19.9	חינוך והכשרה להוראה
-	0.8	11.4	-	0.8	מקצועות האמנות והעיצוב
-	17.3	16.8	19.3	16.7	מדעי החברה
-	51.4	25.0	16.2	20.7	עסקים ומדעי הניהול
-	5.6	-	5.0	4.3	משפטים
-	-	-	7.6	5.1	רפואה
-	3.3	5.0	7.8	6.0	מקצועות עזר רפואיים
-	1.7	2.3	3.6	2.8	מתמטיקה סטטיסטיקה ומדעי המחשב
-	-	-	2.4	1.6	המדעים הפיסיקליים
-	-	2.3	5.2	3.6	המדעים הביולוגיים
-	-	-	1.5	1.0	חקלאות
-	-	25.6	8.7	7.3	הנדסה ואדריכלות

הערה: נתוני כלל הסטודנטים אינם כוללים את הלומדים באוניברסיטה הפתוחה

מועמדים לתואר שני

- מספר המועמדים ללימודי תואר שני באוניברסיטאות היה במגמת עלייה עד תחילת העשור הנוכחי, והגיע מ-18,000 בתשס"ה לכ-22,670 בתשע"א. בשנים האחרונות מספר המועמדים החל לרדת ובתשע"ו עמד על 21,860. בתשע"ז, בדומה לשנים האחרונות, 79% מבין המועמדים התקבלו ללימודים וכ-65% מימשו את קבלתם והחלו ללמוד. חלקם של הנדחים עמד על כ-21%. יחס המועמדים למתקבל ולומד עמד בשנים האחרונות על 1.5.
- בניגוד למגמת הירידה בביקוש ללימודי תואר ראשון במדעי הרוח ובחינוך והכשרה להוראה, עלה מעט מספר המועמדים ללימודי תואר שני במהלך העשור הראשון של שנות האלפיים, ובשנתיים האחרונות שוב חלה ירידה

בתחום זה. בנוסף, ירד יחס המועמדים למתקבל ולומד בחינוך והכשרה להוראה מ-2.5 בתשס"ה ל-1.8 בתשע"ו, כנראה בשל הצורך בהגדלת מספר הלומדים בתחום זה באוניברסיטאות. עלייה במספר המועמדים לתואר שני באוניברסיטאות ניכרת גם בתחומים: מדעי החברה, עסקים ומדעי הניהול והנדסה ואדריכלות. במהלך השנים, היחס בין המועמדים למתקבל ולומד הולך ויורד במתינות בתחומים אלו. מספר המועמדים במקצועות העזר רפואיים יותר משהכפיל את עצמו בשנים האחרונות, בעקבות פתיחתן של תכניות חדשות כגון: טיפול בעזרת אומנויות, לימודי זקנה ורפואת חירום.

מועמדים ללימודי תואר שני באוניברסיטאות יחס מועמדים למתקבל ולומד, מקצועות נבחרים תשס"ה, תשע"ו

תחום	תשס"ה		תשע"ו	
	יחס מועמדים למתקבל ולומד	מועמדים	יחס מועמדים למתקבל ולומד	מועמדים
סך כולל	1.6	17,895	1.5	21,860
מדעי הרוח	1.4	1,870	1.4	1,340
חינוך והכשרה להוראה	2.5	1,755	1.8	2,350
מדעי החברה	1.8	4,235	1.8	5,170
עסקים ומדעי הניהול	1.7	3,375	1.4	4,015
משפטים	1.4	1,760	1.4	1,480
רפואה	1.2	135	1.2	85
מקצועות עזר רפואיים	1.6	840	1.7	1,930
מתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב	1.9	860	1.7	825
המדעים הפיזיקליים	1.3	545	1.3	490
המדעים הביולוגיים	1.5	1,165	1.4	1,135
חקלאות	1.2	175	1.2	160
הנדסה ואדריכלות	1.5	1,180	1.4	1,665

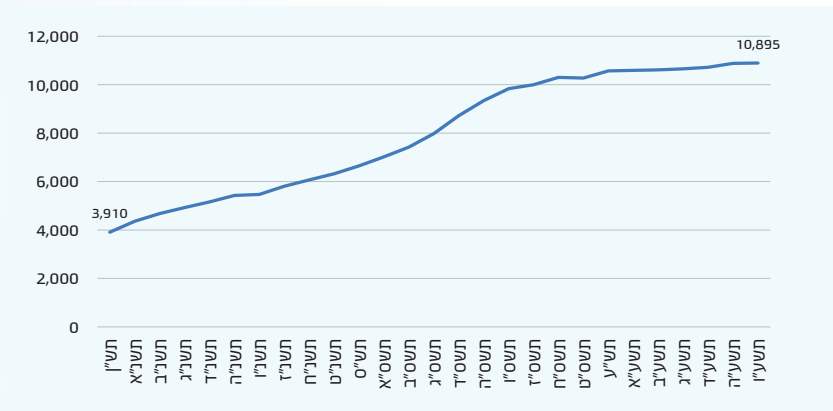
- מספרם של המבקשים ללמוד את תחומי הביולוגיה ומדעי המחשב נמצא באופן כללי ללא שינוי. יחס המועמדים למתקבל במדעים הביולוגיים נשאר ללא שינוי, אך במדעי המחשב ירד היחס מ-1.9 ל-1.7 בתשע"ו.

לימודי תואר שלישי

- במספרם של הסטודנטים לתואר שלישי באוניברסיטאות גם כן נרשמת בשנים האחרונות האטה. בתחילת שנות התשעים למדו באוניברסיטאות כ-3,900 סטודנטים לתואר שלישי ומספרם עלה בקצב מהיר מאוד עד ל-10,300 בתשס"ח. מתחילת התכנית הרב שנתית הנוכחית חלה האטה בקצב הגידול במספרם של הסטודנטים ובתשע"ו מספרם עמד על 10,895. בתשע"ז מספרם צפוי להיות לעלות במעט.
- התפלגותם של הלומדים לקראת תואר שלישי משתנה בהדרגתיות במהלך השנים בין שבע אוניברסיטאות המחקר. בשנות השבעים והשמונים מרבית הלומדים לקראת תואר שלישי למדו בארבעה מוסדות: האוניברסיטה העברית בירושלים, הטכניון, אוניברסיטת תל אביב ומכון ויצמן למדע. במהלך שנות התשעים ושנות האלפיים ירד בהדרגה חלקם של הלומדים במוסדות הנ"ל במקביל לעלייה בשיעור הלומדים באוניברסיטת בר-אילן, אוניברסיטת חיפה ואוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

סטודנטים לתואר שלישי

תש"ן - תשע"ו

גם בהתפלגות תחומי הלימוד בתואר השלישי חלו שינויים במהלך השנים; אם בתש"ן חלק גדול מהלומדים לתואר שלישי פנו למדעי הרוח ומדעי הטבע, הרי שבשנים האחרונות ישנה עלייה של הלומדים לתואר שלישי בתחומים מעשיים יותר ואולי אף מבוקשים יותר בתעסוקה, כגון: הנדסה, עסקים ומדעי הניהול, מדעי החברה ומשפטים. לדוגמא, שיעור הסטודנטים לתואר שלישי במדעי הרוח ירד מ-21% בתש"ן ל-19% בתשע"ו, חלקם של הלומדים תואר שלישי במדעי הטבע ירד מכמעט מחצית הלומדים בתש"ן לכ-40% בתשע"ו, ואילו באחוז הלומדים לתואר שלישי מקצועות במדעי החברה חלה עלייה מ-9.3% בתש"ן לכ-15% בתשע"ו. במשפטים עלה חלקם של הלומדים לתואר שלישי מכ-1% ל-2.1% ובעסקים ומדעי הניהול - מ-1.8% ל-2.7%.

מקבלי תארים

בשנת תשע"ה העניקו המוסדות להשכלה גבוהה כ-72,590 תארים לעומת 15,500 בלבד בתחילת שנות התשעים. מספרם של מקבלי התואר הראשון עמד על 49,730, כ-21,245 סיימו את לימודי התואר השני, 1,615 סטודנטים סיימו את לימודי התואר השלישי שלהם וכ-795 סיימו לימודי תעודה באוניברסיטאות.

מקבלי תארים במוסדות להשכלה גבוהה לפי סוג מוסד ותואר, תשע"ה

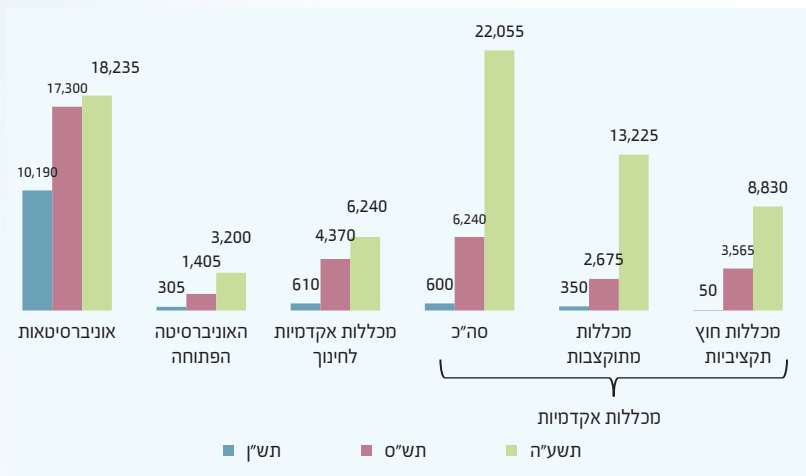
סה"כ	תואר שלישי	תואר שני	תואר ראשון	
33,665	1,615	13,815	18,235	אוניברסיטאות
3,815	-	615	3,200	האוניברסיטה הפתוחה
27,020	-	4,965	22,055	מכללות אקדמיות - סה"כ
14,460	-	1,235	13,225	מזה: מכללות מתוקצבות ע"י ות"ת
12,560	-	3,730	8,830	מכללות חוץ תקציביות
8,090	-	1,850	6,240	מכללות אקדמיות לחינוך
72,590	1,615	21,245	49,730	סה"כ

○ בדומה להתפתחויות שהתרחשו בקרב הלומדים לתואר ראשון, מספרם של מקבלי התואר הראשון באוניברסיטאות התייצב בעשור האחרון סביב ה-19,000 בשנה כאשר בתשע"ה חלה ירידה קלה (18,240). לעומת זאת, מספרם של מקבלי התואר הראשון מן המכללות האקדמיות ממשיך לגדול; בתשע"ב עבר לראשונה את מספרם של המסיימים באוניברסיטאות ובתשע"ה הגיע ל-22,055 מסיימים.

○ מספרם של מקבלי התואר השני באוניברסיטאות גדל בעשור האחרון בכ-5% לשנה, הגיע לשיא של 14,500 בתשע"ג וירד בכ-5% בשנתיים האחרונות ל-13,815 בתשע"ה.

מקבלי תואר ראשון לפי סוג מוסד

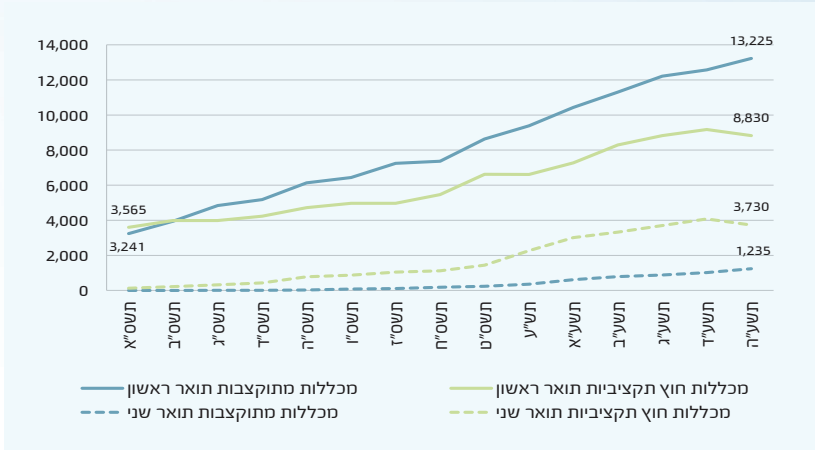
תש"ן, תש"ס, תשע"ה

○ במספרם של מקבלי התואר השני במכללות האקדמיות נמשכת מגמת הגידול ומספרם של אלו עבר את ה-5,000 בתשע"ד. רובם של מקבלי התואר השני במכללות האקדמיות, מסיימים לימודיהם במכללות החוץ תקציביות בעיקר בתחומי המשפטים ומנהל עסקים.

○ כ-1,615 סטודנטים סיימו בתשע"ה את לימודי התואר השלישי באוניברסיטאות. מתחילת שנות האלפיים גדל מספרם של אלו בכ-5% במוצע לשנה, כשבשלוש השנים האחרונות אנו עדים להתייצבות מסוימת במספרם של המסיימים לימודים אלו.

מקבלי תארים במכללות האקדמיות תש"ס - תשע"ה

היבטים חברתיים במערכת ההשכלה הגבוהה

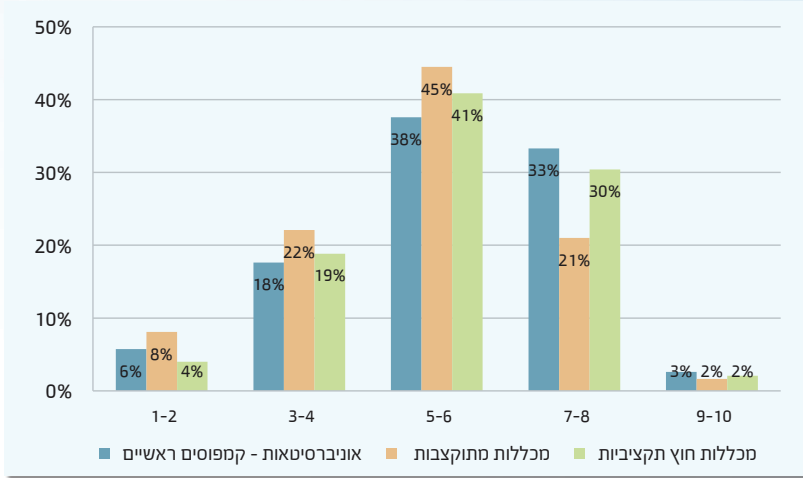
- אחד ההישגים המרשימים של מערכת ההשכלה הגבוהה בעשורים האחרונים הוא בהרחבת הנגישות להשכלה גבוהה בקרב האוכלוסייה המתגוררת בפריפריה ובקרב קבוצות אוכלוסייה מוחלשות. בתשע"ו כ-24% מהסטודנטים לתואר ראשון למדו במוסדות הלימוד הקיימים במחוזות הצפון והדרום (9.7% במחוז הצפון ו-14.2% במחוז הדרום), לעומת 9% שלמדו במחוז הדרום בלבד בשנת תש"ן. שינוי משמעותי זה במפת ההשכלה הגבוהה של ישראל, שהתרחש בשני העשורים האחרונים, לא היה מתאפשר אלמלא הפניית המשאבים התקציביים שנדרשו לכך אל שני מחוזות הפריפריה.
- למרות ההאטה הקיימת במערכת ההשכלה הגבוהה בשנים האחרונות, מספר הלומדים במחוז הצפון גדל כמעט פי שלושה בהשוואה לתחילת העשור הקודם, בעיקר כפועל יוצא מהרחבת התוכניות הקיימות במכללות האקדמיות בצפון ופתיחת תכניות לימודים חדשות.
- בחלקם של המוסדות הממוקמים במחוז ירושלים נמשכת הירידה העקבית ובשנים האחרונות כ-14% מהסטודנטים לתואר ראשון לומדים במוסדות להשכלה גבוהה הממוקמים במחוז ירושלים לעומת כ-23% מהם בתחילת שנות התשעים.

סטודנטים לתואר ראשון לפי מחוז המוסד שנים נבחרות

תשע"ו	תש"ס	תש"ן	
193,615	126,900	55,250	סה"כ - מס' מוחלטים
100.0	100.0	100.0	סה"כ - אחוזים
13.6	15.5	22.7	ירושלים
9.7	5.3	..	צפון
13.5	17.9	21.7	חיפה
17.3	15.9	4.1	מרכז
31.7	31.5	42.8	תל-אביב
14.2	13.9	8.7	דרום

- על מנת ללמוד על הרכב הסטודנטים לתואר ראשון בכל אחד מסוגי המוסדות ניתן להסתכל על האשכול חברתי-כלכלי של ישוב המגורים של הסטודנט בכיתה י"ב. מעיבוד מיוחד שביצעה עבורנו הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עולה כי בתשע"ו כ-23% מהלומדים לתואר ראשון באוניברסיטאות הגיעו מישובים הממוקמים באשכולות חברתיים-כלכליים נמוכים (אשכולות 1-4), זאת לעומת 21% בתשע"א. חלקם של אלו במכללות המתוקצבות ע"י ות"ת עמד על 30% לערך, לעומת 23%. במכללות החוץ תקציביות חלקם של אלו נמוך יותר ועומד על 23% לעומת 15% בתשע"א.
- כ-36% מהלומדים לתואר ראשון בקמפוסים הראשיים של האוניברסיטאות מגיעים מישובים הממוקמים באשכולות הגבוהים 7-10, לעומת 46% בתשע"א. במכללות המתוקצבות חלקם של אלו עומד על 23% ובמכללות החוץ תקציביות הגיע חלקם של אלה ל-33% לערך, בהשוואה ל-25% ו-38% בתחילת העשור בהתאמה.

סטודנטים לתואר ראשון לפי סוג מוסד ואשכול חברתי-כלכלי של ישוב המגורים של הסטודנט בכיתה י"ב תשע"ו

סטודנטים ערבים

בשנת תשע"ו למדו 36,945 סטודנטים ערבים⁹ לכלל התארים במוסדות להשכלה גבוהה. כמעט 7,000 סטודנטים נוספים למדו באוניברסיטה הפתוחה לקראת תואר ראשון, שני ולימודי תעודה. מספר הסטודנטים הערבים שלמדו לתואר ראשון באוניברסיטאות, במכללות האקדמיות ובמכללות האקדמיות לחינוך עמד על 29,380, 6,645 למדו לתואר שני, 625 למדו לתואר שלישי ו-300 לימודי תעודה.

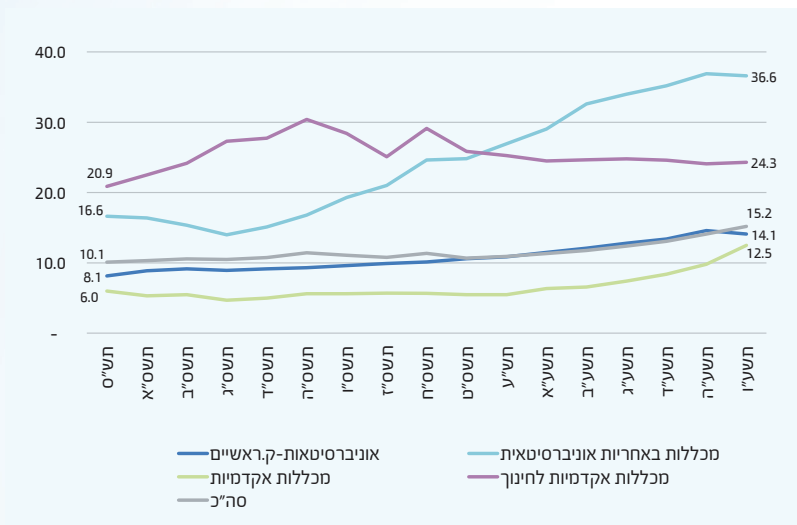
חלקם של הסטודנטים הערבים מבין הלומדים לתואר ראשון גדל משמעותית בשנות התשעים ושיעורם עלה בהתמדה עד ל-10% בתש"ס. גם בשנים שלאחר מכן נמשכה מגמת העלייה במספרם ובחלקם של הסטודנטים הערבים מבין הלומדים לתואר ראשון אולם בקצב איטי יותר ובתשע"ו נאמד חלקם בכ-15.2% מהלומדים לתואר ראשון. חלק לא מבוטל מהגידול נבע

9 נתונים כוללים ערבים, דרוזים וצ'רקסים.

מפתיחתם של המוסדות להשכלה גבוהה באזורי הפריפריה, בהם מרוכזת האוכלוסייה הערבית.

בשנת הלימודים תשע"ו 14.1% מהסטודנטים הערבים שלמדו לתואר ראשון, למדו בקמפוסים הראשיים של האוניברסיטאות, 24.3% במכללות האקדמיות לחינוך, 13.7% במכללות המתקצבות ע"י ות"ת, 36.6% במכללות באחריות אוניברסיטאית וכן 10.7% במכללות החוץ תקציביות. הגידול בשיעור הסטודנטים הערבים במכללות האקדמיות ובהתאמה הירידה בשיעור בקרב הלומדים באוניברסיטאות בשנה האחרונה, נבע הן מהכללת אוניברסיטת אריאל בתוך נתוני האוניברסיטאות, והן מצמצום תכניות לימודים במסלולים האקדמיים בחסות האוניברסיטאות בן גוריון ובר אילן והעברתן למכללות עצמאיות, שבהן יש אחוז גבוה יחסית של לומדים ערבים.

אחוז הסטודנטים הערבים לתואר ראשון לפי סוג מוסד תש"ס - תשע"ו

עלייה משמעותית חלה בהשתתפותן של הנשים הערביות בלימודים באוניברסיטאות. אם בתחילת שנות התשעים היוו הנשים הערביות רק כ-40% מבין הסטודנטים הערבים שלמדו לקראת תואר ראשון באוניברסיטאות,

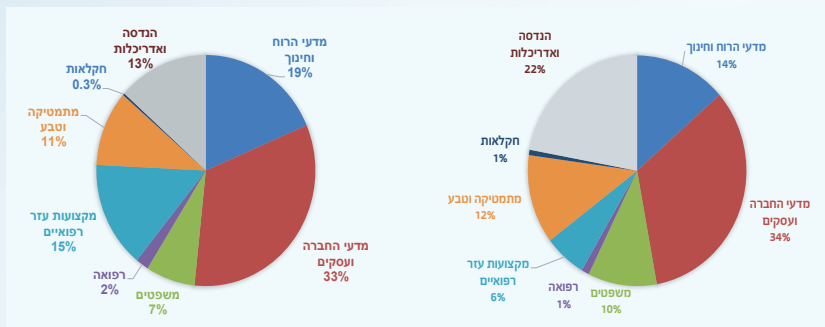
הרי שבתשע"ו היה חלקן בקרב הלומדים 66%, לעומת פחות מ-52% בקרב האוכלוסייה היהודית. התפתחות חשובה זו קשורה אף היא בין היתר, ללימודים המתקיימים במכללות באחריות אוניברסיטאית שאפשרו לסטודנטיות הערביות ללמוד בקרבת מקום מגוריהן מבלי להתרחק מהמסגרות המשפחתיות והחברתיות שלהן.

○ כאמור כ-6,645 סטודנטים ערבים למדו במוסדות להשכלה גבוהה לתואר שני. סטודנטים אלה היוו 11.4% מבין הלומדים לתואר שני. באוניברסיטאות, יותר משהוכפל חלקם מ-3.6% במהלך שנות התשעים ל-9% בתשע"ו. גידול זה התאפשר לאחר תקופה ממושכת של קיפאון, וזאת הודות לגידול שהתרחש בהשתתפותה של האוכלוסייה הערבית בלימודי התואר הראשון בעשורים שחלפו. במכללות האקדמיות עמד שיעור הסטודנטים הערבים לתואר שני על 12.5% בתשע"ו, לעומת 1%-2% לפני כעשור, ובמכללות האקדמיות לחינוך עמד שיעורם על 23.4% בתשע"ו, לעומת כ-16% בתחילת העשור.

○ בתשע"ו היוו הסטודנטים הערבים 5.7% מבין הלומדים לתואר שלישי. על אף ההאטה שחלה בשנים האחרונות בעלייה במספר הסטודנטים הכולל לתואר שלישי, חלקם של הסטודנטים הערבים בקרבם עולה באופן עקבי אם כי שיעורם עדיין נמוך.

○ ניתן להבחין בהבדלים בהתפלגות תחומי הלימוד הנלמדים בקרב האוכלוסייה הערבית לעומת אלו הנלמדים בקרב האוכלוסייה היהודית. בולט בעיקר אחוז הסטודנטים הערבים הלומדים תואר ראשון במקצועות עזר רפואיים - 15% לעומת 6% מהסטודנטים היהודים. גם במדעי הרוח וחינוך חלקם של הערבים גבוה יותר מחלקם של היהודים - 19% לעומת 14% בהתאמה. לעומת זאת, שיעור הערבים הלומדים תואר ראשון נמוך יותר מאותו השיעור בקרב היהודים בלימודי הנדסה ואדריכלות - 13% לעומת 22%, משפטים - 7% לעומת 10%. עם זאת, במדעי החברה ועסקים שיעור הסטודנטים בשתי הקבוצות הלומדים תחומים אלו עומד על כשליש.

סטודנטים לתואר ראשון לפי קבוצת אוכלוסייה ותחום לימוד תשע"ו

הערה: הנתונים כוללים את הלומדים באוניברסיטאות ובמכללות האקדמיות, ואינם כוללים את הסטודנטים הלומדים במכללות האקדמיות לחינוך ובאוניברסיטה הפתוחה.

סטודנטים חרדים

בשנים האחרונות בהתאם לתכנית להגדלת הנגישות של מערכת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית, חלה עליה בכניסת סטודנטים חרדים למערכת ההשכלה הגבוהה.

בתשע"ו למדו במסגרות החרדיות (באוניברסיטאות ובמכללות) כ-8,000 סטודנטים¹⁰ לתואר ראשון ושני. כ-4,000 סטודנטים חרדים נוספים למדו בקמפוסים הרגילים של המכללות והאוניברסיטאות, המרחיבות גם הן את פעילותן לציבור החרדי.

החל מתשע"ג הוקמו מסגרות אקדמיות ייעודיות לאוכלוסייה החרדית (מח"רים), בפריסה ארצית ובמגוון רחב של תחומי לימוד, הפועלות באחריות מלאה של המוסדות המוכרים להשכלה גבוהה. בתשע"ו למדו במסגרות אלו כ-3,000 סטודנטים בתחומי מדעי המחשב, הנדסה, מדעים, עזר רפואי, אדריכלות, ניהול ועוד. נוסף על כך, החל מתשע"ג מפעילה ות"ת את תכנית המלגות וההלוואות לאוכלוסייה החרדית בהשכלה הגבוהה. במסגרת תכנית זו, מדי שנה כ-2,500 סטודנטים וסטודנטיות חרדים מקבלים מלגת לימודים.

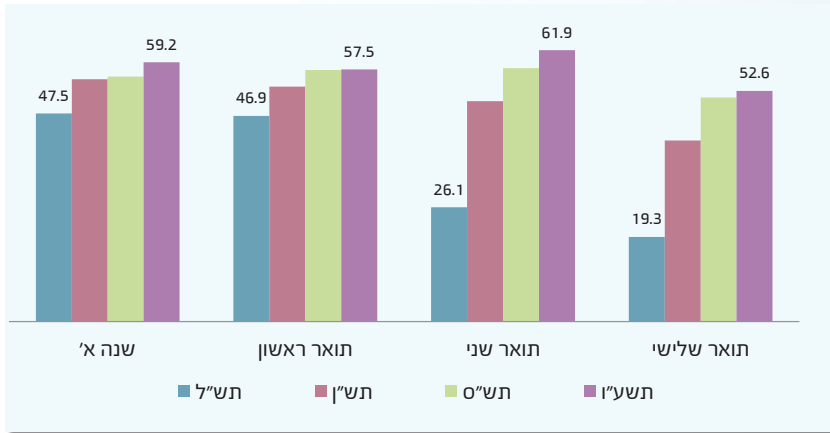
10 הנתונים אינם כוללים את הלומדים באו"פ ובמכללות אקדמיות לחינוך.

נשים

חלקן של הנשים מבין הסטודנטים עמד בתשע"ו על כ-58%, לאחר עלייה משמעותית בהשתתפות בלימודים אקדמיים במהלך העשורים שחלפו. הנשים מהוות כיום רב בכל אחד מהתארים: בתואר הראשון - 58%, בתואר השני - 62% ובתואר השלישי - 53%.

ההתייכבות בחלקן של הנשים בקרב הלומדים לתואר ראשון נובעת בין היתר מהמשך הגידול של המכללות המלמדות את מקצועות ההנדסה והטכנולוגיה בהן אחוז הנשים הוא נמוך יותר, וכן מאי הגידול של המכללות האקדמיות לחינוך, שבהן אחוז הנשים הוא הגבוה ביותר. אחוז הנשים מתוך כלל הלומדים לתואר ראשון במכללות האקדמיות עמד על כ-55% בתשע"ו ובמכללות האקדמיות לחינוך עמד חלקן על 79%.

אחוז הנשים במוסדות להשכלה גבוהה לפי תואר שנים נבחרות

גידול מרשים על פני השנים חל גם בהשתתפותן של נשים בלימודים לתארים מתקדמים. בשנת תש"ן חצה שיעורן של הנשים בקרב הלומדים לתואר שני את ה-50%, ובתשע"ו הגיע כאמור ל-62%. שיעור הנשים בקרב הסטודנטים לתואר שלישי חצה לראשונה את ה-50% בסוף שנות התשעים והתייצב בשנים האחרונות על כ-53%.

○ העלייה בהשתלבות הנשים בלימודים אקדמיים הביאה לשינויים גם בתחומי הלימוד שאליהם הן פונות. בתחומים: מדעי החברה, עסקים ומדעי הניהול, משפטים, רפואה והנדסה ואדריכלות חלו עליות בהשתתפותן של הנשים בכלל הלימודים בתחומים אלו בשני העשורים האחרונים. לעומת זאת, עם הירידה במספר הפונים למדעי הרוח, ירד גם חלקן של הנשים הלומדות תוא ראשון בתחום זה מכ-70% בתש"ס לכ-64% בתשע"ו.

אחוז הנשים בתואר ראשון במוסדות להשכלה גבוהה לפי תחום לימודים, שנים נבחרות

תש"ן	תש"ס	תש"ע	תשע"ו	
54%	57%	55%	58%	סה"כ
71%	69%	61%	64%	מדעי הרוח
88%	84%	79%	80%	חינוך והכשרה להוראה
49%	66%	66%	68%	מדעי החברה
32%	43%	47%	56%	עסקים ומדעי הניהול
43%	49%	49%	51%	משפטים
44%	50%	55%	59%	רפואה
85%	81%	83%	83%	מקצועות עזר רפואיים
33%	34%	29%	31%	מתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב
40%	36%	36%	36%	המדעים הפיזיקליים
69%	65%	64%	66%	המדעים הביולוגיים
44%	55%	60%	50%	חקלאות
16%	22%	28%	29%	הנדסה ואדריכלות

○ גם בתואר השלישי עלה שיעור הנשים במרבית תחומי הלימוד, אך גם כאן עיקר העלייה נרשמה במהלך שנות התשעים. במשפטים לדוגמא, גדל שיעור הנשים לתואר שלישי מכ-27% בתש"ן ל-48% בתשע"ו, ובהנדסה ואדריכלות עלה חלקן מ-17% ל-32% באותה תקופה. שיעורן עלה במיוחד גם במקצועות עזר רפואיים (54% ל-78%), מתמטיקה ומדעי המחשב (19% ל-26%) והמדעים הפיזיקליים (24% ל-39%) עלה חלקן של הנשים בתואר השלישי.

סגל אקדמי

מספר המשרות של חברי הסגל האקדמי הבכיר כולל בעלי תפקידים אקדמיים באוניברסיטאות בתקציב הרגיל עומד על כ-5,241 משרות בתשע"ו (כולל סגל בשבתון)¹¹. סה"כ משרות ושווה ערך משרות הסגל האקדמי הזוטר, מורים מן החוץ ועמיתי הוראה עומד על 3,913 משרות.

מספר המשרות של הסגל האקדמי הבכיר במכללות המתוקצבות ע"ו ות"ת עומד על כ-1,781 משרות בתשע"ו (כולל סגל בהשתלמות ממושכת). סה"כ משרות ושווה ערך משרות של הסגל האקדמי הזוטר, סגל עמית ומורים מן החוץ עומד על 1,957 משרות, מתוכן 130 משרות נקלטו למסלול סגל עמית בדרגות השונות.

סקרי סטודנטים ובוגרים של מערכת ההשכלה הגבוהה

במסגרת עבודתה הענפה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, והיוזמה המשותפת שלה עם ות"ת נערכים זה כמה שנים סקרי בוגרים וסקרי סטודנטים. בשנים האחרונות הוזמנו ע"ו ות"ת סקרי מעקב אחר סטודנטים, שלראשונה נדגמים בשנה ב' ללימודי התואר הראשון, ופעמיים נוספות, שש ושמונה שנים לאחר תחילת התואר.

במסגרת סקרים אלו נבחנו: שביעות הרצון של הנדגמים מההוראה במוסד הלימודים ומהיבטים שונים הקשורים אליה ולסביבת הלימודים, השתלבות בעבודה תוך כדי לימודים בקרב הסטודנטים, וכן נבדק הנושא של המשך לימודים בקרב בוגרי תואר ראשון והתפתחותם התעסוקתית והאקדמית שלהם בסמיכות לסיום הלימודים וכעבור מספר שנים.

סקר סטודנטים 2014

ב-2014 נערך על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה סקר בקרב סטודנטים, שהתחילו ללמוד תואר ראשון באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות בתשע"ג, ונדגמו בשנה ב' ללימודיהם (תשע"ד). הנושאים שנבדקו בסקר בנוסף לנושאים השוטפים: הפסקת לימודים לאחר השנה הראשונה ללימודים, סיבות להחלפת

11 נתוני האוניברסיטאות כוללים את אריאל, כל הנתונים לקוחים מדוחות השכר כפי שדווחו על ידי המוסדות.

מוסד אקדמי ומקצוע ללימודים לאחר השנה הראשונה, הכנות ללימודים גבוהים, היקף תכנית הלימודים, הערכת ההוראה, מוסד הלימודים וסביבת הלימודים ושביעות הרצון מהם, מגורים, עבודה בזמן הלימודים, מקורות המימון של הלימודים ועוד. ממצאים נבחרים מסקר זה הופיעו בחוברות קודמות שפורסמו על ידינו בשנים האחרונות.

מספר הסטודנטים שהתחילו ללמוד בשנה א' בתשע"ג עמד על כ-59,300, מהם: כ-22,800 באוניברסיטאות, כ-30,700 במכללות האקדמיות ו-5,800 במכללות אקדמיות לחינוך. אוכלוסיית הסקר כללה 10,300 סטודנטים מתוך כלל הסטודנטים החדשים, שמהם השיבו על השאלון כ-80%¹².

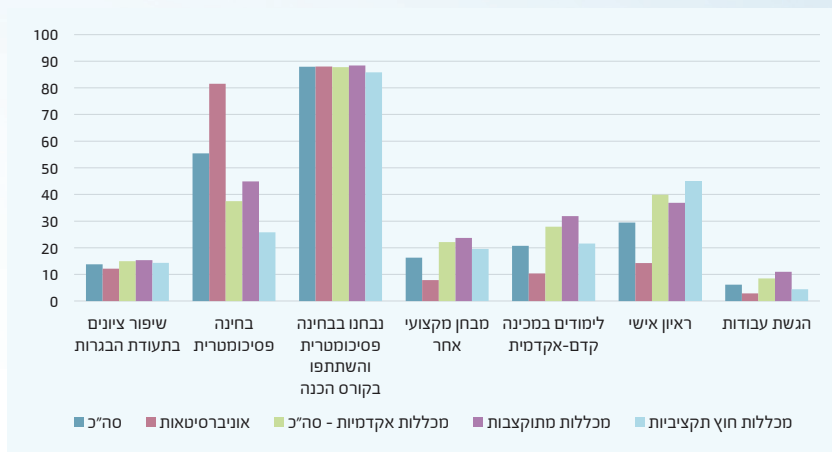
אחד הנושאים, שנבחנו כאמור בסקר הוא הכנות ללימודי תואר ראשון. הנתונים מראים כי:

- 55% מהסטודנטים לתואר ראשון בכל המוסדות נבחנו בבחינה הפסיכומטרית; 82% באוניברסיטאות, לעומת כ-45% בקרב הסטודנטים במכללות המתוקצבות ו-26% במכללות החוץ תקציביות. מעניין לראות כי ללא תלות בסוג המוסד, כ-88% מהנבחנים בכל סוג מוסד, השתתפו בקורס הכנה לצורך המבחן הפסיכומטרי.
- שיעור הסטודנטים ששיפר את הציונים בתעודת הבגרות לצורך קבלה ללימודים היה הנמוך ביותר בקרב הלומדים באוניברסיטאות - 12% לעומת כ-15% בקרב הלומדים במכללות האקדמיות.
- יתר ההכנות ללימודים שנדרשו לצורך קבלה נפוצות יותר בקרב הלומדים במכללות האקדמיות ופחות באוניברסיטאות, כדוגמת: ראיון אישי במכללות החוץ תקציביות - 45%, לעומת 37% במכללות המתוקצבות ו-14% באוניברסיטאות ולימודים במכינה קדם אקדמית - כשליש במכללות המתוקצבות לעומת 22% במכללות החוץ תקציביות וכ-10% באוניברסיטאות.

12 המדגם לא כלל סטודנטים שלמדו באוניברסיטה הפתוחה ובמסלולים האקדמיים בחסות האוניברסיטאות. הנתונים המופיעים בפרק זה מתייחסים לסטודנטים שלמדו באוניברסיטאות ובמכללות האקדמיות.

סטודנטים לתואר ראשון לפי הכנות ללימודים וסוג מוסד

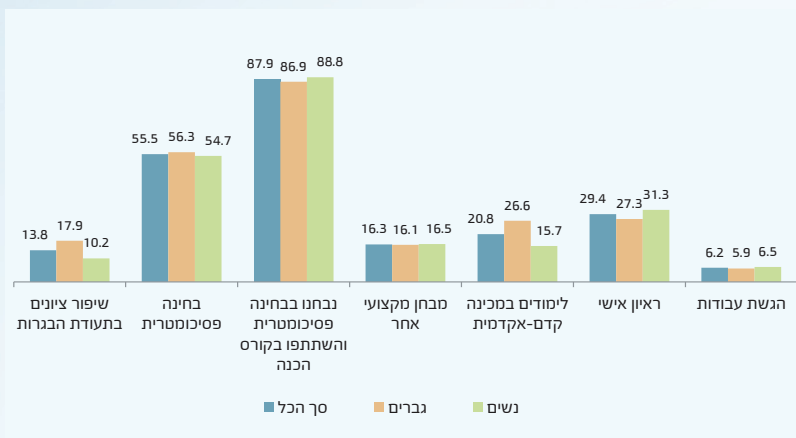
סקר סטודנטים 2014

פילוח הנתונים לפי תחומי מדעי הרוח והחברה מחד ומדעים והנדסה מאידך, מראה כי יש הבדלים בהכנות ללימודים בקרב הסטודנטים לתואר ראשון. לדוגמא, 73% מתוך הסטודנטים שלמדו מדעים והנדסה עשו בחינה פסיכומטרית לעומת 45% בקרב הלומדים מדעי הרוח והחברה. בדומה, 26% בקרב הלומדים לתואר ראשון במדעים והנדסה למדו במכינה קדם אקדמית, לעומת 18% במדעי הרוח והחברה. הכנות ללימודים כמו ראיון אישי, מבחן מקצועי אחר והגשת עבודות נפוצות יותר בקרב הלומדים מדעי הרוח והחברה (33%, 18% ו-9% בהתאמה) לעומת הלומדים מדעים והנדסה (24%, 13% ו-2% בהתאמה).

הבחנה של ההכנות ללימודים על פי מין מראה כי 18% מהגברים נאלצו לשפר את הציונים בתעודת הבגרות לצורך קבלה ללימודים לעומת 10% בקרב הנשים. בדומה, 27% בקרב הגברים למדו במכינה קדם אקדמית לעומת 16% בקרב הנשים. לעומת זאת, אחוז גבוה יותר בקרב הנשים עשו ראיון אישי לצורך קבלה ללימודים, כ-31% לעומת 27% בקרב הגברים.

סטודנטים לתואר ראשון לפי הכנות ללימודים ומין סקר סטודנטים 2014

בינלאומיות בהשכלה הגבוהה

בינלאומיות בהשכלה הגבוהה

האקדמיה הישראלית מתאפיינת מאז ימיה הראשונים בשיתופי פעולה מחקריים בינלאומיים ענפים. רוב החוקרים הישראלים עשו חלק משמעותי מהכשרתם בקבוצות מחקר במדינות אחרות וממשיכים בשיתופי פעולה בינלאומיים לאורך הקריירה האקדמית. עם השנים יצרו מל"ג/ות"ת, כמו גם משרד המדע וגורמים אחרים, מנגנונים שמעודדים ומאפשרים שיתופי פעולה כאלו מול חוקרים במדינות נבחרות - הן בשלבי הכשרת החוקרים והן במהלך עבודתם המחקרית.

העיקריות שבפעולות מל"ג/ות"ת הן שותפות ישראל בתכניות המו"פ האירופיות (היום Horizon 2020), קיום קרן המחקר המשותפת BSF מול ארה"ב וקרן פולברייט מול ארה"ב, קיום קרן המחקר המשותפת GIF מול גרמניה, ובחומש האחרון גם פתיחת קרנות מחקר משותפות מול סין (ISF-NSFC), הודו (ISF-UGC) וסינגפור (ISF-NRF), תכנית משותפת עם קנדה, ושותפות ישראל בתשתיות מחקר בינלאומיות - CERN¹³, וגם ESS¹⁶, SESAME¹⁵, ESRF¹⁴ ואחרות. מבחינת הכשרת חוקרים ראוי לציין גם את תכניות מלגות ות"ת מהחומש האחרון לבת-דוקטורנטים מצטיינים מסין ומהודו, שמצליחות להביא חוקרים ברמה גבוהה להכשרה בארץ.

במהלך התכנית הרב שנתית הקרובה ות"ת תמשיך להשקיע ולהרחיב ערוצים אלו ושכמותם לקידום שיתופי פעולה מחקריים בינלאומיים.

חשוב להזכיר כי גם ברמה המוסדית, למוסדות ישראלים רבים שיתופי פעולה מחקריים מול מוסדות מובילים בחו"ל - באירופה, בארה"ב ולאחרונה גם יותר ויותר באסיה.

עם זאת, האקדמיה הישראלית אינה מפותחת מאוד באספקט של **בינלאומיות בהוראה**: מספר הסטודנטים הבינלאומיים הנכנסים הוא נמוך יחסית (ובכלל זה גם מספרם של עמיתי בתר-דוקטורט בינלאומיים), חווית הלימוד של הסטודנט

13 מתקן מתקדם בעולם לאנרגיות גבוהות בג'נבה שבשווייץ

14 מתקן הסינכרוטרון האירופי הממוקם בגרנובל שבצרפת

15 פרויקט מדעי אזורי (בהשתתפות מדינות רבות מהמזרח התיכון) לסינכרוטרון הממוקם בירדן

16 הסקר החברתי האירופי (European Social Survey)

הישראלי היא בדרך כלל די מקומית ולא גלובלית¹⁷, ישנן יחסית מעט תכניות לתארים משותפים עם מוסדות בחו"ל, וגם מבחינת פעילויות הוראה של מוסדות ישראלים בחו"ל - אנו רואים מהלכים משמעותיים רק לאחרונה ורק בקרב מוסדות ספורים.

גם באספקט של **שיתופי פעולה בינלאומיים לבניית יכולות מוסדיות** (כגון הכשרת סגל הוראה טכני ומחקרי, בניית תכניות לימוד, מנגנוני קרדיטציה והכרה הדדית, טכנולוגיות, אימוץ תהליכים ועמידה ב"תקני איכות" בינלאומיים, סיוע למדינות מתפתחות וכיו"ב), נראה כי יש מקום להרחיב את הפעילות הישראלית. הניסיון המוצלח מאוד עד כה של שותפות ישראלית בפרויקטים כאלו במסגרת תכנית טמפוס או ארסמוס+ האירופאיות, מדגיש את החשיבות בפיתוח נוסף של ערוץ זה.

במסגרת התכנית הרב-שנתית של מל"ג/ות"ת הוחלט לשים דגש מיוחד על קידום הבינלאומיות בהשכלה הגבוהה בכלל, ובהוראה בפרט. המוטיבציה העיקרית לכך היא **העלאה של הרמה והתחרותיות של המערכת האקדמית הישראלית.** יחד עם זאת, אין ספק, כי למהלך כזה יכולה להיות גם תרומה נוספת למוסדות להשכלה גבוהה, כמו יצירת מוניטין בינלאומי וחיזוק, אפשרות לשימור תחומים ייחודיים/ בעלי ביקוש נמוך, גיוון מקורות ההכנסה ומקור רווח אפשרי, וצמצום חרמות אקדמיים. מעבר לכך, לקידום הבינלאומיות בהשכלה הגבוהה יהיה ודאי גם תרומה רבה למדינת ישראל ככלל - מדינית ודיפלומטית, חברתית (תרומה ליצירת חברה רב-תרבותית), כלכלית (דרך brain circulation ושיפור איכות ההכשרה לשוק העבודה) ועוד.

מל"ג/ות"ת תפעל בארבעה מישורים (בין אם ישירות ובין אם דרך רכישת שירותים, מיקור חוץ או שותפות עם גורמים אחרים):

1. **קביעת מדיניות ותכנון לאומי** - גיבוש חזון, יעדים, תכנון, תיאום ומעקב.
2. **מול המוסדות להשכלה גבוהה** - הסדרה רגולטורית תקצובית וכלכלית,

17 בחווית לימוד גלובלית הכוונה היא להכשיר בוגר אשר יוכל להשתלב בקלות בשוק העבודה הגלובלי. לשם כך ניתן לקדם הוראה באנגלית, תארים משותפים/כפולים, לשלב קורסים דיגיטליים בינלאומיים בתכנית הלימודים, לאפשר לסטודנטים ללמוד חלק מהתואר בחו"ל או להביא מרצים מחו"ל לארץ. לרענן את הקוריקולום מבחינת תכנים, לשלב בכיתה גישות מגוונות/דוגמאות מהקשרים שונים, להשתמש ברב-תרבותיות הקיימת בכיתה, להדריך את הסגל בנושאי רב-תרבותיות וכיתות מגוונות וכיו"ב.

תכנונית ואקדמית; התנעה של תהליכים במוסדות לגיבוש חזון, אסטרטגיות ויעדים מוסדיים (הכוונה היא כי במרחב הפעילויות השונות לקידום בינלאומיות במחקר, בהוראה ובבניית יכולות, כל מוסד יבחר את המנעד המתאים לו וההולם את חזונו, זהותו ומטרותיו הרחבות של המוסד); התנעה של תהליכים לבניית תשתיות מתאימות במוסדות תוך תמיכה תקציבית; ייעוץ למוסדות בבניית שת"פ, תכניות בינלאומיות ואסטרטגית שיווק.

3. **מול הקהל הבינלאומי** - מאמצי שיווק ומיתוג מרוכזים לאקדמיה הישראלית ופתיחת דלתות למוסדות, לסגל ולסטודנטים; הפעלת תכנית מלגות ומענקים מצומצמות למצטיינים; סיוע במתן מידע מהימן לגבי מערכת ההשכלה הגבוהה ואפשרויות שתופי הפעולה.

4. **מול משרדי ממשלה וגופים ציבוריים נוספים** - סיוע בהסרת חסמים ופתיחת צווארי בקבוק.

זרקור על סטודנטים בינלאומיים נכנסים

על-פי נתונים שנאספו לאחרונה מהמוסדות להשכלה גבוהה ומהלמ"ס, ניתן להעריך כי בישראל יש כ-12,000 סטודנטים בינלאומיים בשנה (כולל סטודנטים לתארים מלאים, סטודנטים לתקופות קצרות וגם פוסטדוקים).

נראה גם כי רוב הסטודנטים הבינלאומיים מגיעים מארה"ב (מעל 40%), ומאירופה (כ-30%, במיוחד מצרפת, גרמניה, איטליה ובריטניה). אולם דווקא אלו המגיעים למטרות מחקר בישראל מגיעים יותר מאסיה ומאירופה. מעניין לציין כי מתוך אותם 12,000, אחוז נכבד מגיע לתקופות קצרות (כ-40%). מתוך הסטודנטים המגיעים ללימודים מלאים, יותר מ-35% מגיעים לתואר שני מלא ללא תיזה - רובם באוניברסיטאות, וכ-50% לתואר ראשון מלא - רובם במכללות.

השוואה למדינות ה-OECD למשל, כמו גם שיחות עם המוסדות בארץ, מלמדות כי תמונת מצב זו רחוקה ממיצוי הפוטנציאל הגלום בהבאת סטודנטים בינלאומיים לישראל, וזאת כאמור מתוך המטרה של שיפור האיכות והתחרותיות האקדמית במוסדות בישראל, לטובת הסטודנטים הישראלים. קווי המדיניות העיקריים של מל"ג/ות"ת לגבי מיצוי טוב יותר של הפוטנציאל מצויים באתר מל"ג/ות"ת. מתוכם נציין את ההחלטה על מיקוד בסטודנטים לתארים מתקדמים (הן תואר שני ללא

תיזה והן דוקטורט ופוסט-דוקטורט), כמו גם בקורסי קיץ ובתכניות לתקופות קצרות (בעיקר כאמצעי שיווק לתארים המלאים).

כמו כן חשוב לציין את הצורך בעדכון הגבלות שכר הלימוד על סטודנטים בינלאומיים, שכר ושעות מרצים ומדיניות סבסוד ות"ת של אותם סטודנטים, על מנת לתת אפשרות למוסדות להביא סטודנטים משלמים, ולבנות תכניות אשר בסופו של דבר יחזיקו את עצמן כלכלית. התמיכה התקציבית של ות"ת תתמקד בפיתוח התשתיות הנדרשות במוסדות המתוקצבים, זאת מתוך הכוונה כי לתואר שני (ללא תיזה) וראשון המוסדות יצליחו להביא סטודנטים משלמים ברמה אקדמית גבוהה ו/או תורמים למימון הפעילות, וכי לשם מימון מרבית הדוקטורנטים והפוסט-דוקטורנטים בינלאומיים יעשה שימוש בעיקר בתקציבי מחקר. במקביל ות"ת תתמוך תקציבית בתכניות מצטיינים מצומצמות יחסית.

נספח

פירוט המוסדות להשכלה גבוהה

פירוט המוסדות להשכלה גבוהה

- המוסדות נבדלים ביניהם מבחינת הסטטוס האקדמי, תארי הלימוד, שכר הלימוד, תחומי הלימוד ועוד.
- הסטטוס האקדמי של מוסד כולל שלושה שלבים: שלב ההיתר, שלב ההכרה הזמנית ושלב ההכרה הקבועה.
- מוסדות בעלי הכרה קבועה הינם מוסדות ותיקים להשכלה גבוהה, בעלי הסמכה שאינה מוגבלת בזמן להעניק תארים אקדמיים. מוסדות אלה הוכיחו רמה מדעית נאותה וכן איתנות אקדמית-משפטית-פיננסית. בהתאם להחלטות מל"ג השונות ניתנת אפשרות למוסדות אלה, אם עמדו בתנאי המל"ג הייעודיים לכך, לקבלת אוטונומיה בנושאים אקדמיים שונים, לרבות: פתיחת תוכניות לימודים לתואר שני (למוסד שעומד במכלול התנאים לכך); פתיחת מסלולי לימוד בתכנית קיימת וכדומה.

להלן רשימת המוסדות בעלי הכרה קבועה:

אוניברסיטאות

1. האוניברסיטה העברית בירושלים
2. הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל
3. אוניברסיטת תל-אביב
4. אוניברסיטת בר-אילן
5. אוניברסיטת חיפה
6. אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
7. מכון ויצמן למדע
8. אוניברסיטת אריאל (בסמכות מל"ג יו"ש)
9. האוניברסיטה הפתוחה

מכללות אקדמיות

1. בצלאל - אקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים
2. האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים
3. המרכז האקדמי לב
4. שנקר הנדסה. עיצוב. אמנות
5. המרכז האקדמי רופין
6. המכללה האקדמית של תל-אביב יפו
7. המכללה האקדמית הדסה ירושלים
8. המכללה האקדמית עמק יזרעאל
9. המכללה האקדמית תל חי
10. אפקה - המכללה האקדמית להנדסה בת"א
11. המכללה האקדמית ספיר
12. המכללה האקדמית להנדסה סמי שמעון
13. מכון טכנולוגי חולון
14. עזריאלי המכללה האקדמית להנדסה בי-ם
15. המכללה האקדמית אשקלון
16. המכללה האקדמית כנרת בעמק הירדן
17. המסלול האקדמי של המכללה למינהל
18. המכללה האקדמית נתניה
19. המרכז הבינתחומי בהרצליה
20. המרכז האקדמי שערי מדע ומשפט
21. המרכז האקדמי למשפט ולעסקים
22. הקריה האקדמית אונו
23. מכון שכטר למדעי היהדות

מכללות אקדמיות לחינוך

מכללות באחריות משרד החינוך:

1. המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין
2. מכללה ירושלים
3. מכללת לוינסקי לחינוך
4. המכללה לחינוך גופני ולספורט ע"ש זינמן במכון וינגייט
5. מכללה אקדמית לחינוך "אורנים"
6. המכללה האקדמית לחינוך ע"ש א.ד. גורדון
7. המכללה האקדמית לחינוך "תלפיות"
8. המכללה האקדמית הערבית לחינוך בישראל - חיפה
9. מכללת הרצוג, מיסודן של מכללת ליפשיץ ומכללת הרצוג (בסמכות מל"ג יו"ש)
10. המכללה האקדמית לחינוך ע"ש קיי
11. אמונה-אפרתה- מכללה אקדמית לאמנויות ולחינוך
12. חמדת הדרום - המכללה התורנית לחינוך
13. המכללה האקדמית לחינוך ולספורט אוהלו בקצרין
14. המכללה האקדמית הדתית לחינוך שאנן
15. המכללה האקדמית לחינוך גבעת וושינגטון
16. אלקאסמי - מכללה אקדמית לחינוך
17. המרכז האקדמי לעיצוב ולחינוך ויצו-חיפה ע"ש נרי בלומפילד
18. מכללת סכנין - מכללה אקדמית להכשרת עובדי הוראה
19. מכללה אקדמית לחינוך - אורות ישראל מיסודן של מכללת אורות ישראל ומכללת מורשת יעקב (בסמכות מל"ג יו"ש)

מכללות באחריות תכנון ותקצוב ות"ת:

1. המכללה האקדמית בית-ברל
2. סמינר הקיבוצים - המכללה לחינוך לטכנולוגיה ולאמנויות

מוסדות **בעלי הכרה זמנית** הינם מוסדות שניתנה להם הכרה והסמכה זמנית להעניק תארים. מוסדות אלו לא עמדו עדיין באחד או יותר מהממדים האקדמיים-משפטיים-פיננסיים ולכן נמצאים עדיין בבדיקה. להלן רשימת המוסדות בעלי הכרה זמנית:

מכללות אקדמיות

1. מכללה האקדמית להנדסה אורט ע"ש בראודה
2. המרכז האקדמי פרס
3. המכללה האקדמית צפת
4. המכללה האקדמית גליל מערבי
5. המכללה האקדמית אחוה
6. המרכז ללימודים אקדמיים באור יהודה
7. המרכז האקדמי כרמל
8. המכללה האקדמית לישראל ברמת-גן
9. המכללה האקדמית לחברה ואמנויות

מוסדות **בעלי היתר** הינם מוסדות חדשים שקיבלו מהמועצה אישור לפתוח המוסד ולקיים בו לימודים אקדמיים. למוסדות אלו אין הכרה והסמכה להעניק תארים אקדמיים והם נמצאים עדיין בבחינה אקדמית-תקציבית-משפטית. בכל תכניות הלימודים שאושרו לפתיחה במוסדות אלו לא ניתן להעניק תואר אקדמי. המוסד העונה על הגדרה זו הוא:

1. מרכז האקדמי שלם

מבחינת התארים האקדמיים, התארים הנלמדים במוסדות השונים ניתנים לאפיון בהתאם לרמתם, סימולם וסיווגם: תארים כלליים: בעלי תשתית אקדמית-עיונית מובהקת, או תארים פרופסיונאליים: בעלי אוריינטציה מקצועית.

מבחינת שכר הלימוד, הרי שהוא נקבע בהתאם לאופן תקצובו של המוסד: מוסדות מתוקצבים הם מוסדות הנתמכים ע"י המדינה ושכר הלימוד בהם הוא אחיד ונקבע ע"י ועדה ציבורית. לעומת זאת במוסדות החוץ-תקציביים (מוסדות שאינם נתמכים מהקופה הציבורית) שכר הלימוד נקבע בהתאם לשיקול דעתו של המוסד.